

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Pastorální obor

Ing. Vlasta Holečková

Analýza obsahu učebnice dějepisu

Diplomová práce

Vedoucí práce: Dr. Vojtěch Eliáš

PRAHA 2009

Děkuji vedoucímu práce Dr. Vojtěchu Eliášovi za jeho vedení mé práce, jeho rady a výstižné poznámky a komentáře ke způsobu hodnocení při analýze. Dále pak děkuji své dceři Vlastě a manželovi Milanovi za pozorné čtení a věcné připomínky k mé práci. Děkuji.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 10.2.10

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 VÝZNAM A VÝUKA DĚJEPISU NA ŠKOLÁCH.....	7
1.1 Pohled Rady Evropy	7
1.2 Instruktaž metodického portálu RVP ZV	8
1.3 Asociace učitelů dějepisu.....	10
1.4 Britské kurikulum	10
1.5 Rámcový vzdělávací program.....	11
1.6 Náboženství resp. křesťanství v RVP a posuzovaná učebnice dějepisu	12
2 KONKRÉTNÍ UČEBNICE A AUTOŘI.....	15
2.1 Analyzovaná učebnice dějepisu.....	15
2.2 Autoři učebnice dějepisu	15
2.3 Členění učebnice.....	18
2.4 Různá váha textu.....	18
2.5 Grafická úprava textu.....	19
2.6 Konkrétní kapitoly	20
3 ZVOLENÁ METODA PRO POSUZOVÁNÍ UČEBNICE	22
3.1 Tři kategorie.....	23
3.2 Postup hodnocení	24
3.3 Kvalitativní hodnocení.....	24
3.4 Odlišnost v hodnocení mezi obrázkem a textem	25
3.5 Vyhodnocení analýzy tabulkou	28
3.6 Komentář k tabulce.....	29
4 DĚJEPIS. PRAVĚK A STAROVĚK.....	31
4.1 Tabulka 1	31
4.2 Komentář k tabulce 1	32
4.2.1 Pohled na vznik světa	33
4.2.2 Příběh šesti dnů	34
4.2.3 Náhoda	35
4.2.4 Výklad světa	35
4.2.5 Křesťanství v Římě	36
4.2.6 Úvod do křesťanství - příběh	36

4.2.7	Počátky křesťanství	37
4.2.8	Složitost rozhodování	37
4.2.9	Vztah kultury a křesťanství v antice	38
5	DĚJEPIS. STŘEDOVĚK A RANÝ NOVOVĚK.....	39
5.1	Tabulka 2	39
5.2	Komentář k tabulce 2	40
5.2.1	Přesah do současnosti	41
5.2.2	Křesťanství podruhé.....	42
5.2.3	Arabové	42
5.2.4	Konfrontace.....	43
5.2.5	Křesťanské obrázky	43
5.2.6	Byzantion	44
5.2.7	Řazení kapitol versus křesťanství	45
5.2.8	Christianizace na našem území.....	47
5.2.9	Počátky českého státu	48
5.2.10	Nedostatečný objem učiva	49
5.2.11	Schematičnost	50
5.2.12	Výročí svatého Václava	51
5.2.13	Pražské biskupství.....	52
5.2.14	Písemnictví.....	53
5.2.15	Každodenní život	53
5.2.16	V průběhu celého středověku.....	54
5.2.17	Křížové výpravy	54
5.2.18	Karel IV.	55
5.2.19	Reformní hnutí	55
5.2.20	Husitské války.....	56
5.2.21	Český král Jiří z Poděbrad	57
5.2.22	Evropa v pozdním středověku	57
5.2.23	Raný novověk - počátek	57
5.2.24	Tendenční směry.....	58
5.2.25	Textová nuance	59
5.2.26	Carské Rusko	61
6	DĚJEPIS. NOVOVĚK	62
6.1	Tabulka 3	62

6.2	Komentář k tabulce 3	63
6.2.1	Duchovní pozadí osvícenecké doby.....	64
6.2.2	Zánik Polska	65
6.2.3	Revoluční doba	65
7	DĚJEPIS. NEJNOVĚJŠÍ DĚJINY	66
7.1	Tabulka 4	66
7.2	Komentář k tabulce č. 4	68
7.2.1	Nepovinné učivo	68
7.2.2	První polovina učebnice.....	68
7.2.3	Perzekuce	69
7.2.4	Vstup ČR do EU	69
8	VYHODNOCENÍ ANALÝZY.....	71
8.1	Posouzení obsahové náplně učebnice vzhledem ke křesťanství.....	71
8.2	Souhrn čtyř tabulek	72
8.3	Souhrnný komentář	74
8.4	Závěrečná výsledná tabulka.....	74
8.5	Závěrečný komentář	76
	ZÁVĚR	78
	SEZNAM LITERATURY.....	80
	ANOTACE V ANGLICKÉM JAZYCE	83

ÚVOD

Analýza obsahu učebnice dějepisu je provedena pod zorným úhlem křesťanství. Zkoumáno je, jak autoři učebnice dějepisu nakládali s křesťanskou tematikou, do jaké míry o tomto tématu informovali prostřednictvím učebnice studenty.

Při vypracování analýzy bylo nejprve nutno zvolit metodu a tím i kritéria, kterými se bude učebnice hodnotit. Touto problematikou se zabývá první část práce. Posléze byl zkoumán obsah učiva kvantitativně, ale i kvalitativně. To znamená, v jakém poměru je objem křesťanské tematiky s celkovým historickým objemem, respektive obsahem učebnice, v jakém smyslu se o křesťanství v učebnici píše. Výsledky byly zpracovány pomocí tabulky, která co do závěrů je strohá, ale její pracnost a vypovídací hodnota je v tomto směru zásadní. Díky tomuto postupu byl odkrýván i obsah, o kterém pojednává třetí část práce, který se odráží v komentáři. Závěr práce vyhodnocuje zpracované informace.

Než jsme přistoupili k samotnému posuzování učebnice, ujasnili jsme si, co je cílem výuky dějepisu a do jaké míry by měl o křesťanství informovat. První kapitola se zabývá významem dějepisu na školách. Následuje kapitola, která přibližuje posuzovanou učebnici a vypovídá o autorech učebnice.

Aby byl historický pohled ucelený, bylo hodnoceno i to, co se v učebnici dějepisu neobjevilo, ale přesto je to pro křesťanství důležité či dokonce zásadní.

Při této práci vyvstává otázka, proč se zabývat takovým rozbořem. Důvodem je, získat obraz o tom, co se studenti ve školách v kontextu s dějepisem dozvídají o křesťanství, potažmo o církvi.

Závěr práce shrnuje poznatky a snaží se dostat je do kontextu s realitou. Tedy co si studenti skutečně ze školy odnášejí, se asi nedovíme pomocí zkoumání učebnice. Hodně záleží také na osobnosti učitele, co je pro něj důležité, jaké vyznává hodnoty, na co klade důraz. Tato práce přinese obraz o úrovni učebnice s ohledem na křesťanství a tím také obraz o tom, jaké informace se dostávají ke studentům. Hodiny dějepisu nejsou hodinami náboženství, proto na učebnici dějepisu nejsou kladeny takovéto požadavky. Avšak historická informace má svůj veliký význam pro utváření názorů a pohledů jak

na historické děje, tak i na současnost, ale i budoucnost. Je tedy důležité se touto otázkou zabývat a po poznání situace se snažit mít na utváření vyváženého a objektivního pohledu nadále pozitivní vliv.

1 VÝZNAM A VÝUKA DĚJEPISU NA ŠKOLÁCH

Význam dějepisu pro studenty spočívá v rozvoji osobnosti studenta, přenosu zkušeností do současnosti, vytvoření si nadhledu s jasným a uceleným názorem na historii, aby vycházející současnost z těchto zkušeností a odkazu historie mohla čerpat. Má vést k poznání, které vede k toleranci a utváření hodnotového systému.

Při své promluvě ke dvacetiletému výročí pádu Berlínské zdi (citace z rádia Vaticana) „Papež se pozastavil právě u těch hodnot, z nichž se Evropa zrodila a které byly gravitační silou, jež přitáhla k jádru zakladatelských zemí ostatní národy. Tyto hodnoty jsou plodem dlouhých a složitých dějin, v nichž – to nikdo nemůže popřít – hrálo křesťanství hlavní roli. Stejná důstojnost všech lidských bytostí, náboženská svoboda jako základ všech ostatních občanských svobod, mír jako rozhodující prvek společného dobra a lidský rozvoj jako Boží povolání - to jsou ústřední prvky křesťanského Zjevení, které stále utvářejí evropskou civilizaci.“¹ Papež právě na tyto hodnoty poukazuje a vidí v historii a v křesťanském hledisku základ a budoucnost pro život EU. Naše hodnocení v úhlu křesťanských hodnot má právě tuto perspektivu odrážet a zviditelnit ji natolik, aby nebyla zatajována nebo překrucována v přenosu dalším generacím, tedy na školách studentům, ke kterým se v rámci dějepisu tyto informace dostávají.

1.1 Pohled Rady Evropy

Rada Evropy se k této problematice vyjadřuje, jak o tom informuje Jan Boněk v článku *Rada Evropy a moderní výuka dějepisu* prostřednictvím internetového portálu ministerstva školství v rámci RVP (Rámcový vzdělávací program). V tomto referátu se rozepisuje k tomuto tématu takto: „K zásadní formulaci společných cílů, v souvislosti s významem výuky historie, dospěly hlavy států a vlád členských zemí Rady Evropy na summitech ve Vídni (1993) a Štrasburku (1997), kde byly vyjádřeny požadavky na nutnost posílení vzájemného porozumění a důvěry mezi národy především prostřednictvím osnov pro výuku dějepisu. Tyto cíle mají vykořenit předsudky a zdůraznit pozitivní vzájemné vlivy, kterými na sebe během historického vývoje Evropy působily různé země, náboženství a myšlenkové proudy. S cíly Rady Evropy v této oblasti je pak dále

¹ BENEDIKT XVI.: EU je původně projektem křesťanské inspirace, <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=11924>, (18.10.2009).

*naprosto neslučitelné jakékoliv ideologické překrucování a tendenční upravování dějin.*²

Z toho vyplývá, že objektivní informovanost o historii, která se též dotýká jak kultury tak i náboženství, je naléhavou realitou. Článek dále obsahuje cíle, které si Rada Evropy v tomto směru vytyčila. Dále jsou citovány a uvedeny i navržené cíle: „*Je důležité vést žáky k tomu, že učení se historii není jen shromažďování faktů, ale že se jedná o cenný zdroj informací, o formování postojů, které nám pomáhají dávat odpovědi na naléhavé otázky současnosti.*

Cíle:

- *Chránit lidská práva a zákonnost ve všech členských státech.*
- *Upevňovat demokratickou stabilitu v Evropě podporováním politických, právních a ústavních reforem na národní, regionální a místní úrovni.*
- *Vyhledávat řešení problémů diskriminace menšin, nesnášenlivosti, klonování lidí, obchodu s drogami, terorismu, korupce a organizovaného zločinu.*
- *Podporovat rozvoj evropské kulturní identity se zvláštním důrazem na vzdělávání.*
- *Podporovat sociální soudržnost a sociální práva.*³

Je zřejmé, že tyto cíle daleko přesahují obor pouhé informovanosti o historických událostech, o tom co bylo, ale výrazně se snaží zasahovat do rozvoje jedince, utváření jeho postojů a hodnot.

Na tyto hodnoty, které mají kontinuální vztah k historii, bylo poukazováno, když Benedikt XVI. při letošní pastorační návštěvě České republiky v souvislosti s oslavami svatého Václava mimo jiné hovořil o tom, že Evropa je náš domov, a tento domov má svou historii, na které stojí nejen současnost, ale i budoucnost.

1.2 Instruktaž metodického portálu RVP ZV

Dagmar Hudcová v instruktaži metodického portálu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) se zabývá pojetím oboru dějepis v rámci RVP ZV. Mimo jiné uvádí k tématu *Nejstarší civilizace, kořeny evropské kultury* „...*Kultura je zde chápána v nejširším smyslu slova, tj. jako civilizace. Pečlivě je třeba*

² BOŇEK Jan: Rada: Evropy a moderní výuka dějepisu, <http://www.rvp.cz/clanek/226/269>, (7.6.2009).

³ Tamtéž.

uvázat, co všechno zařadíme pod tento pojem. Presentace kořenů evropské civilizace a prostředí, v nichž vznikala a rozvíjela se, tvoří jádro tohoto tematického celku.“⁴

Z těchto dokumentů vyplývá, že náboženství hraje v historii důležitou roli a není možné ho opomíjet z ideových a tendenčních důvodů, jako tomu bylo například u nás za totality. Škody tímto napáchané na předešlých generacích se mohou právě projevit v budoucnosti, kde pak může docházet k deficitu vědění o klíčových událostech a neuvědomování si kořenů, ze kterých vzešla naše civilizace i nemožnost vytyčení si směru cesty, kterým se ubírat, neboť pak může dojít k dezorientaci a neschopnosti poznání, kam patříme a kam směřujeme. Nemluvě o manipulaci s historickými fakty a to i ve smyslu zatajování těchto faktů, neboť toto vede k nedozírným škodám, jelikož pravda osvobozuje jak člověka samotného tak i celé národy.

Následující tematický celek v instruktaži RVP ZV, i když je obsáhlý, je vhodné ho též uvést, neboť přímo zasahuje do oboru našeho zkoumání, nese název ***Křesťanství a středověká Evropa*** a naznačuje základní procesy, které v daném období v Evropě probíhaly. *„Christianizace Evropy a křesťanský universalismus vytvářely prostředí, v němž vznikaly a rozvíjely se evropské státy a vztahy mezi nimi. Příslušnou pozornost je nutné věnovat hospodářsko-sociálnímu a kulturnímu obrazu středověké společnosti. Pro pochopení civilizačních odlišností je nutné se velmi stručně zmínit o byzantské a islámské oblasti. S obdobím středověku vstupují na historickou scénu naše národní dějiny zařazené do širšího kontextu dějin evropských, popř. světových. Presentace národních dějin má značnou důležitost pro sebe identifikaci žáka jako občana.“⁵* Zde se již konkrétně pohybuje v křesťanském prostředí, které se promítá nejen do historie.

Z těchto úryvků vyplývá, že křesťanství, potažmo náboženství, o kterých je v této práci pojednáno, neodmyslitelně k našim dějinám patří, má pro dějinný pohled, tedy i učebnice dějepisu markantní význam, a proto bude kladena velká snaha o objektivnost a nalezení vyváženého pohledu na posuzovaný text.

⁴ HUDCOVÁ Dagmar: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV, <http://www.rvp.cz/clanek/226/37>, (7.6.2009).

⁵ Tamtéž.

1.3 Asociace učitelů dějepisu

Pro bližší názornost závažnosti posuzovaného tématu je ještě dále uvedeno, jaký význam přikládají učitelé sdružení v ASUD (Asociace učitelů dějepisu ČR) výuce dějepisu a z toho vyplývajících aspektů, což je patrné z následující citace:

„VYJÁDŘENÍ ASUD K NÁVRHU 1. VERZE RVP DĚJEPISU PRO GYMNÁZIA

....Návrhy oblasti HISTORIE považujeme za nekvalitní a neodpovídající současným potřebám, směřující k dalšímu oslabování historického vědomí a snížení úrovně vzdělání studentů českých gymnázií a nevyužívající možností pro výchovné působení v oblasti morální, hodnotové, utváření charakteru a pozitivních postojů potřebných pro život občana sjednocující se Evropy.“⁶ Tento úryvek svědčí o přesahu dějepisu do hodnotových sfér člověka. Po vytyčení cílů, kam má výuka směřovat, je toto sice patrné, ale v celku při výuce historie by se tento zřetel mohl ztrácet.

ASUD se vyjadřovala průběžně k této problematice, kde měla další připomínky a upozorňovala na nedostatky, v roce 2003 zpracovala další vyjádření, kde znovu apeluje na hodnotový systém.⁷ Pro srovnání RVP ZV⁸ a výstupů, které uvádí ASUD, je toto přehledně zpracováno v Učitelských novinách⁹, kde jsou vyjádřeny konkrétní nedostatky a celkový poukaz na hodnotový systém, morálku, tak jak ASUD toto téma zpracovává.

1.4 Britské kurikulum

Pro srovnání různých pohledů je zde ještě uvedeno pojetí výuky dějepisu v britském kurikulu, kde

„cílem je informovat o:

a. významných událostech, lidech a změnách z nedávné i vzdálenější minulosti;

⁶ ASOCIACE UČITELŮ DĚJEPISU ČR: Vyjádření ASUD k návrhu 1. verze RVP dějepisu pro gymnázia, <http://mujweb.cz/www/asud/rvpgym.htm>, (7.6.2009).

⁷ Srov.: ASOCIACE UČITELŮ DĚJEPISU ČR: Vyjádření ASUD k návrhu 1. verze RVP dějepisu pro gymnázia, <http://www.asud.cz/rvpgym.htm>, (30.1.2010).

⁸ Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, (6.7.2009).

⁹ Srov. Učitelské noviny: Vyjádření ASUD k návrhu 1. verze RVP dějepisu pro gymnázií http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=02&rok=04&odkaz=sasudg.htm, (8.2.2010).

- b. *historii z různých perspektiv včetně politické, náboženské, sociální, kulturní, estetické, ekonomické, technologické a vědecké;*
- c. *aspektech historií Anglie, Irska, Skotska a Walesu podle toho, kde výuka probíhá;*
- d. *historii Velké Británie v jejím evropském a širším světovém kontextu;*
- e. *některých aspektech souhrnně a o některých podrobně.*¹⁰

1.5 Rámcový vzdělávací program

Obsah a rozsah výuky na našich školách je dán Rámcovým vzdělávacím programem, v našem případě pro základní vzdělávání. V této práci není uveden RVP ZV pro dějepis¹¹, ten je možné dohledat. Porovnáním s britským kurikulem vyplývá, že to co je zahrnuto v bodě b (viz výše kap. 1.4), ve kterém se vyskytují náboženské perspektivy, je v českém prostředí zahrnuto do termínu kultura, protože v RVP ZV pro dějepis se termín náboženství, jeho historické zmapování, vůbec nevyskytuje. Pracuje se zde s konkrétnějšími pojmy christianizace, křesťanství a církev, které jsou ovšem již vztaženy ke konkrétnímu historickému období. V kontextu s gotikou či barokem je například zmiňován právě pojem kultura, který se má nejspíše vztahovat i na náboženství, které se právě vztahuje v tomto našem případě na křesťanství a na tento úhel pohledu.

Je zajímavé, že RVP pro děti s lehkým mentálním postižením, výraz náboženství figuruje. Mimo jiné podle tohoto RVP má dějepis vést k úctě k vlastnímu národu i jiným národům a etnikům, k rozvíjení respektu ke kulturním, náboženským a jiným odlišnostem lidí, skupin a různých společenství, dále pak k utváření a rozvíjení tolerance, má vést k ochraně přírodního prostředí a kulturních hodnot.¹²

Když bylo zkoumáno, do jaké míry má učebnice dějepisu konkrétně tematiku náboženství zpracovávat, odkaz na tento pojem nebyl v RVP VZ nalezen. Za povšimnutí ale stojí, že se zde vyskytuje obdobný text jako výše uvedený pro děti s mentálním postižením, ale s jemným posunem: „... *k úctě k vlastnímu národu i k jiným národům*

¹⁰ VÚP PRAHA: Pojetí dějepisu v britském kurikulu, <http://www.rvp.cz/clanek/701/373>, (7.6.2009).

¹¹ Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, (21.9.2009).

¹² Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, <http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv-lmp.pdf>, 37, (7.6.2009).

*a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společenství.*¹³

1.6 Náboženství resp. křesťanství v RVP a posuzovaná učebnice dějepisu

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - obor dějepis, se v prvním oddílu nevěnuje problematice vzniku světa, ani na žáky neklade tyto požadavky jako výstup z učiva. Analyzovaná učebnice tak činí. Ve druhém oddílu RVP ZV pro dějepis, který se zabývá nejstaršími civilizacemi je zaznamenán zrod křesťanství a souvislost s judaismem.

Nejvíce o křesťanství pojednává třetí oddíl v RVP ZV pro dějepis, křesťanství se nachází i v nadpisu, konkrétně je uvedeno k historickému období středověk toto:

„KŘEŠŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Očekávané výstupy

žák

- popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států*
- porovná základní rysy západoevropské, byzantsko-slovanské a islámské kulturní oblasti*
- objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech*
- vymezí úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka, konflikty mezi světskou a církevní mocí, vztah křesťanství ke kacířství a jiným věroukám*
- ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvede příklady románské a gotické kultury*

Učivo

- nový etnický obraz Evropy*
- utváření států ve východoevropském a západoevropském kulturním okruhu a jejich specifický vývoj*

¹³ Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, (6.7.2009).

- *islám a islámské říše ovlivňující Evropu (Arabové, Turci)*
- *Velká Morava a český stát, jejich vnitřní vývoj a postavení v Evropě*
- *křesťanství, papežství, císařství, křížové výpravy*
- *struktura středověké společnosti, funkce jednotlivých vrstev*
- *kultura středověké společnosti - románské a gotické umění a vzdělanost*¹⁴

V práci tedy bude vycházeno z toho, že historicky doložené dějiny církve jsou i obsahem učebnice dějepisu, protože spadají do naší historie, i když se o náboženství v RVP nehovoří konkrétně a je v tomto směru kladen důraz na kulturu. Toto je patrné i z příspěvku D. Hudcové, uvedeného v kapitole 1.2. Přitom slovo nadřazené slovům církev, křesťanství, husitství, reformace, Christianizace..., tak jak jsou uvedena v RVP ZV je slovo náboženství.

Hodnotit RVP není ovšem cílem této práce, šlo jen o to najít východiska a měřítko pro učebnici dějepisu v oboru našeho zkoumání. Tím je samozřejmě historie sama, ale také edukační cíl, ke kterému se má učebnice vztahovat. Jelikož bude posuzováno křesťanské hledisko, vztahovaly se předešlé texty právě k této problematice, aby poukázaly na zkoumaný jev.

Bylo by možné zde teď uvést celý obsah učiva dějepisu požadovaný RVP¹⁵, ale ten je možné dohledat, bude předpokládáno, že učebnice, která bude posuzována, tento požadavek splňuje, neboť je ministerstvem školství schválena jako vhodná učebnice dějepisu. Nároky kladené na tento typ učebnice jsou tímto zaručeny a tato učebnice by měla zahrnovat osnovy učiva, což naznačuje i obsah učebnice porovnaný s RVP. Naším úkolem je tedy zjistit do jaké míry, v jakém rozsahu, jakým způsobem je v učebnici probráno a hodnoceno křesťanství v rámci historie. V posledním dílu učebnice je velký objem učiva věnován II. světové válce, je to celých 40 stránek ze 144 str. RVP na toto téma neklade takový důraz, ale staví více na roveň totalitní režimy a jejich důsledky.

Za zmínku k této kapitole ještě stojí Doporučení Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě 21. století, kde se v úvodu hlavy států a vlád členů Rady Evropy vyjadřují

¹⁴ VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, (30.1.2010).

¹⁵ Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, 23.9.09.

k čemu má sloužit výuka historie cit.: „...vykořenění předsudků a myšlenkových stereotypů tím, že osnovy pro výuku dějepisu osvětlí a vyzdvihnou pozitivní vzájemné vlivy, jimiž na sebe působily různé země, náboženství a myšlenkové proudy během historického vývoje Evropy“¹⁶. Celkové doporučení Rady Evropy, jejich ministrů, k důležitosti a poslání výuky dějepisu je velmi výstižné, aktuální a propracované, (nachází se na stránkách ministerstva školství). Řeší objektivitu, vzájemnost a nutnost pravdivosti ve výuce dějepisu, uvádí moderní metody výuky, a také se velmi úzce vztahuje k této analýze učebnice dějepisu, neb formuluje požadavky nejen na učebnice, ale také na výuku a klade požadavky na reálný výstup z hodin historie, zpracování historie. Tedy přináší ucelený obraz o zkoumané problematice, a také naznačuje kterak má učebnice sloužit a jakým způsobem má směřovat žáky, proto je zde v kontextu s touto analýzou toto doporučení RE uvedeno.

¹⁶ RADA EVROPY MINISTRŮ: Doporučení Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě v 21. století, <http://www.msmt.cz/vzdelavani/doporučení-rady-evropy-o-vyuce-dejepisu-v-evrope-21-stoleti>, (29.1.2010).

2 KONKRÉTNÍ UČEBNICE A AUTOŘI

Posuzovaná učebnice je v současné době stále školami využívána. Aby bylo hodnocení aktuální, byla k posouzení vybrána právě učebnice, kterou žáci dostávají na jedné pražské základní škole s rozšířenou výukou jazyků. Učitelka, která na této škole učí dějepis, a žáci této školy tyto učebnice používají, sdělila, že kromě těchto učebnic žákům dodává vlastní texty. Je to učitelka, která učí dějepis prvním rokem a očekává vydání nové řady učebnice nakladatelství Fraus¹⁷, vyšel již první díl a hodnotí jej velmi pozitivně. Také tato učebnice byla v rámci srovnání učebnic k dispozici, sice nebyla hodnocena v rámci této práce, jevila se však velmi kvalitně zpracována.

2.1 Analyzovaná učebnice dějepisu

Učebnice, která bude zpracována v této práci je čtyřdílná, pro každý ročník základní školy od šesté třídy do deváté nebo nižší ročníky gymnázia - primu, sekundu, tercii a kvartu.

Podle této učebnice se stále učí. Schválena ministerstvem školství MŠMT ČR byla 5. června 1998, tehdy byla zařazena do seznamu učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia. Dochází k dalším reedicím a schvalováním MŠMT. Učebnice je zpracována podle učebních osnov vzdělávacího programu ZÁKLADNÍ ŠKOLA z roku 1996.

Vydána je v ucelené řadě titulů pro výuku dějepisu na 2. stupni a v nižších ročnících víceletých gymnázií:

Dějepis pro 6. ročník ZŠ - pravěk a středověk

Dějepis pro 7. ročník ZŠ - středověk a raný novověk

Dějepis pro 8. ročník ZŠ - novověk

Dějepis pro 9. ročník ZŠ - nejnovější dějiny

2.2 Autoři učebnice dějepisu

Jen pro ucelený obraz je zde uvedeno něco málo informací o autorech, které bylo možno dohledat v internetové databázi.

¹⁷ Srov. UČEBNICE Fraus.cz: Dějepis pro základní školy a víceletá gymnázia, <http://ucebnice.fraus.cz/dejepis/>, (13.10.09).

RULF Jan, VÁLKOVÁ Veronika: Dějepis 6. Pravěk a starověk. Pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2000

„Veronika VÁLKOVÁ (nar. 1970 v Praze) absolvovala pražské Gymnázium Na Pražačce, rok po maturitě (1989) pracovala jako celní deklarantka. V letech 1991—1998 vystudovala na FF UK obor historie — latina, od roku 1993 učí tytéž předměty na svém mateřském gymnáziu.“¹⁸

ČECHURA Jaroslav, DUDÁK Vladislav: Dějepis 7. Středověk a raný novověk. Pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2001

„Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. (22. prosince 1952 Plzeň) je český historik specializující se především na novověké sociální dějiny, konflikty, rebelie, kriminalitu, stavovskou politiku a politickou kulturu sněmování. Jaroslav Čechura vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor historie-politická ekonomie. V letech 1977 až 1986 byl pracovníkem Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze. Dále pracoval do roku 2002 ve vedení Archivu Národního muzea. Od tohoto roku přednáší na Ústavu dějin FF UK a je zaměstnán jako odborný pracovník ANM.“¹⁹*

„PhDr. Vladislav Dudák (1958 v Řevnicích) vystudoval filozofii a historii na Filozofické fakultě UK v Praze. Pracoval jako knihovník v Orientálním ústavu ČSAV, redaktor filozofických oborů v Encyklopedickém institutu, středoškolský a vysokoškolský učitel a jako redaktor v nakladatelství Diderot a Baset. V současnosti působí „na volné noze“ jako editor a „nájemný filozof“. Je autorem knih Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran, Pražský poutník aneb Prahou ze všech stran a hlavním autorem rozsáhlé dvousvazkové Encyklopedie světové architektury. Editorsky a redakčně se podílí na řadě svazků ediční řady Krajina a lidé. Je spoluautorem dvou vysokoškolských skript*

¹⁸KUDLÁČ K.K. Antonín: Školství má dva veliké problémy- učitele a žáky, <http://www.dejiny.nln.cz/archiv/2004/32004-48.html>, (23.9.2009).

¹⁹ WIKIPEDIE: Jaroslav Čechura, http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_%C4%8Cechura, (23.9.2009).

a řady středoškolských učebnic. Na stanici Český rozhlas 2 – Praha vede pravidelnou rubriku *Myšlenkování*.²⁰

HLAVAČKA Milan: Dějepis 8. Novověk. Pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1999

„Historický ústav akademie věd, vědecký pracovník; vedoucí oddělení dějin 19. století

Zaměření vědecké činnosti: politické, sociální a hospodářské dějiny habsburské monarchie a českých zemí v 19. století; dějiny samosprávy; dějiny dopravy

Pedagogická činnost: FF UK Praha

Redakční činnost: člen redakční rady Českého časopisu historického, Středočeského sborníku historického a Historického obzoru

člen vědecké rady časopisu Moderní dějiny

Členství ve vědeckých, vědecko-správních radách a komisích: koordinátor International Commission for Representative and Parliamentary Institutions, člen dozorčího výboru projektu Representations of the Past: National Histories in Europe²¹

KUKLÍK Jan, KOCIAN Jiří: Dějepis 9. Nejnovější dějiny. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2006

„Kocian Jiří, Titul: doc. PhDr., CSc. Narozen 31. 8. 1956 v Pardubicích, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Vlašská 9, Praha 1, studium historie a filozofie na Filozofické fakultě UK v Praze dokončeno v r. 1980, PhDr. r. 1983, CSc. r. 1989, Doc. 2005, v letech 1981–1993 stážista, vědecký aspirant, odborný a vědecký pracovník Ústavu československých a světových dějin ČSAV, od r. 1990 Historického ústavu AV ČR, v letech 1993–1994 odborný asistent pro výuku politologie na Katedře společenských věd Policejní akademie ČR, od r. 1994 vědecký pracovník Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, od r. 1998 vedoucí Oddělení pro výzkum českých a československých dějin 1945–1989 a zástupce ředitele. Specializace na české a československé dějiny po roce 1945, na vývoj politického systému a politického stranictví.²²

²⁰ BASET: Dudák Vladislav. O autorovi, <http://www.baset.cz/autori/vladislav-dudak>, (23.9.2009).

²¹ HISTORICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD: Hlavička Milan <http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/hlavacka-milan.ep/>, (14.12.2009).

²² ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY: Kocian Jiří, <http://www.usd.cas.cz/cs/pracovnici/jiri-kocian>, (23.9.2009).

Jak je patrné, autoři učebnic jsou fundovaní odborníci, kteří se většinou v oboru historie pohybují již řadu let. Učebnice, bude-li k tomu důvod, bude dále porovnána s jinými učebnicemi dějepisu a také s knihami zabývajícími se historií, většinou jsou také ministerstvem školství doporučeny k výuce.

2.3 Členění učebnice

Učebnice, kterou hodnotíme je členěna pomocí odstavců a sloupců. Má různé stupně nadpisů. Z obsahu je toto členění patrné, ale v učebnici jsou ještě další názvy a kapitoly či spíše podkapitoly.

V dalším zpracování této práce budou používány názvy kapitol a podkapitol. Některé kurzívou psané texty mají též své vlastní názvy. Názvy kapitol jsou pro nás důležité s ohledem na přikládaný význam učivu, tedy váze danému učivu, s ohledem k jeho rozsahu. Rozdíl je, jedná-li se například o kapitolu s názvem obsahujícím křesťanství zaznamenaném v obsahu a nebo jen o název podkapitoly, kde se název týká jen odstavce, jenž následuje a je bez uvedení v obsahu.

2.4 Různá váha textu

V učebnici se také nacházejí texty vytištěné kurzívou, pro učitele nejsou závazné. Taktéž text s barevným podtiskem není součástí povinného učiva, obsahuje rozšiřující poznatky a různé zajímavosti pro žáka s hlubším zájmem o historii. Podle autorů se jedná o dokreslení a oživení učiva. Během hodnocení učebnice nebyl brán na toto rozlišení zřetel, i když by se tímto dalším posouzením textu ještě více rozvrstвило hodnocení o texty povinné, nezávazné a nepovinné, čímž by bylo patrné, kam spadají úryvky s křesťanskou tematikou.

Konkrétně je například kurzívou uveden text přibližující zprávu o stvoření světa v Bibli²³, nebo text pod nadpisem „O panně Marii, Ježíškovi, králi Herodovi, Jidáši a Pilátu Pontském.“²⁴, tento text je v hodnocení zpracován jako rovnocenný k povinnému textu v učebnici, ačkoliv podle autorů má nezávazný charakter pro učitele.

Slovníček odborných názvů a výrazů a slovníček vlastních jmen a místních názvů je též součástí učebnice. Pro procvičení látky jsou zde Otázky a úkoly, které jsou na závěr ucelenějších celků a vlastně směřují zájem žáků o informace – jak se ptát a na co hledat odpovědi.

2.5 Grafická úprava textu

Ve všech čtyřech dílech je zachována grafická linie, při které jsou názvy hlavních kapitol i ostatních kapitol a podkapitol barevně odlišeny. Název hlavní kapitoly je na samostatné stránce s ilustrací, napsaný velkými písmeny červeně. Následuje podkapitola v béžovém rámečku. Tyto názvy kapitol jsou součástí obsahu a je možné, je vyhledat pomocí čísel stránek. Pod těmito na béžovém pozadí vyznačenými názvy podkapitol se ještě vyskytují modré nadpisy, ty již nejsou psány velkými písmeny. Někdy je pod béžovým nadpisem hned text a krátký odstavec, jindy pod béžovým nadpisem následuje ještě modrý nadpis, tím jsou nadpisy dost nepřehledné. Například se v učebnici²⁵ vyskytuje nadpis v béžovém provedení, který vůbec není v obsahu.

Na začátku každé stránky je pro přehlednost a lepší orientaci uvedena béžová lišta široká 5mm, která řazení kapitol do značné míry zpřehledňuje, tím že informuje o názvu hlavní kapitoly a kapitoly. Pod modrými nadpisy se výjimečně dále ještě používají nadpisy kurzívou tučné černé, velikost písma je jen nepatrně zvětšena vzhledem k textu. Tyto názvy některých odstavců jsou používány jen někdy, pravděpodobně k členění rozsáhlejšího učiva, ale značně nesystemově.

Nadpisy, kapitoly a podkapitoly, samostatné odstavce a různé druhy písma včetně barevného rozlišení je nutné popsat vzhledem k důležitosti a postavení jednotlivé probírané

²³ Srov. RULF Jan, VÁLKOVÁ Veronika: Dějepis 6. Pravěk a starověk. Pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2000, 11.

²⁴ Tamtéž, 128.

²⁵ Srov.: RULF, op. cit., 37.

látky, kterou tímto autor učebnice prezentuje, neboť tím se také dá zjistit, jaký přikládá akcent na dané učivo, čehož si také budeme v rámci práce všímat.

2.6 Konkrétní kapitoly

Pro názornost je popsáno podrobněji členění prvního dílu učebnice, další díly jsou též zmíněny, ale již ne tak detailně. Hlavní kapitoly prvního dílu jsou Pravěk a Starověk. Starověk je pak dále členěn na podkapitoly Mezopotámie, Egypt, Indie, Čína, Řecko, Řím. Tyto podkapitoly a Pravěk mají ještě dílčí vlastní kapitoly, které jsou uvedeny v obsahu. V textu v učebnici se vyskytují ještě další názvy odstavců a nadpisy a hesla, které již obsah neobsahuje. Takto obdobně jsou členěny i ostatní díly.

Dějepis pro šestou třídu má ještě úvod do vyučování dějepisu jako první samostatnou kapitolu a úvod pod starověkem.

Učebnice Středověk a raný novověk má tyto hlavní kapitoly: Raný středověk, Vrcholný a pozdní středověk a Raný novověk, ten představuje počtem stránek téměř polovinu učebnice, předešlé dvě kapitoly přibližně každá čtvrtinu. V obsahu jsou nadpisy týkající se křesťanství a to v kapitole Raný středověk - Křesťanství v raněstředověké Evropě a další kapitola - Křesťanství v Čechách. Kapitola Vrcholný a pozdní středověk neodkazuje přímo na křesťanství, ale tři kapitoly se podle názvu vztahují k husitství.

Nejobširnější kapitola Raný novověk také křesťanství v názvech kapitol neobsahuje, ale jedna nese název Náboženské poměry v českém státě v době pobělohorské a další dvě odkazují na reformaci.

Novověk začíná úvodem a pak následují kapitoly: Osvícenský absolutismus, Velká Francouzská revoluce, Vzestup a pád Napoleona I., Ponapoleonská Evropa, Revoluce 1848/1849, Porevoluční Evropa, Imperiální doba, Kapitalistická společnost a kultura před První světovou válkou, První světová válka.

Poslední díl dějepisu nese podtitul Nejnovější dějiny. Jednotlivé kapitoly se nazývají: Mezi dvěma válkami, První československá republika – pokus o demokracii ve střední Evropě, Druhá světová válka - léta nesvobody, Evropa a svět po roce 1945, Rozdělené světy.

V těchto dvou dílech se v názvech kapitol již náboženství ani křesťanství nebo nějaký přímý vztah k nim neobjevuje. Z názvů kapitol a podkapitol vyplývá, že linie, která by systematicky sledovala náboženský nebo křesťanský směr není vytyčena.

3 ZVOLENÁ METODA PRO POSUZOVÁNÍ UČEBNICE

Pro získání objektivního pohledu na dějiny a křesťanství bude metoda postavena na tom, jak již bylo řečeno, že učebnice bude nadále porovnávána s knihami o historii, s jinými učebnicemi dějepisu, většina z nich je ministerstvem školství doporučena k výuce. Několik srovnávacích knih je od Josefa Pekaře, Jaroslava Kadlece, dále pak např. knihy Dějiny zemí Koruny české a Evropské dějiny. Ucelený seznam zde není uveden, ale z citace je zřejmé s jakým textem je pracováno. Toto porovnání je potřebné pro zhodnocení hloubky a rozsahu konkrétního učiva a zhodnocení úhlu pohledu. Samozřejmě, že v církevních dějinách bude kladen více důraz na dějiny církve, ale ty se odrážejí v konkrétní historické události, která je ve zkoumané učebnici dějepisu nějakým způsobem zachycena a nebo nezpracována. Z tohoto porovnání lze pak odvodit závěr zkoumání, jak je rozebrán níže.

Ještě se vraťme k objektivnímu pohledu na dějiny. Toto téma již bylo dotčeno, když byla zmiňována nutnost pravdivosti a zachování objektivity při posuzování učebnice dějepisu, vyhodnocování tří hledisek. Hezky má toto téma zpracované Jaroslav Kadlec v Dějinách katolické církve, když rozebírá zákon objektivity. Jistě za zmínku stojí tři faktory, které zmiňuje. A to je nutnost zpracování kriticky ověřených pramenů. Nepožaduje absolutní nezájatost, neboť tento požadavek je nemožný. Dále se vrací k pravdivosti historika, aby jeho láska k církvi nesváděla boj s láskou k pravdě. Genetický výklad událostí se nespokojuje jen s přísně kritickým a objektivním přístupem, ale hledá příčiny a důvody.²⁶ My při vypracování tohoto posudku nepracujeme s přímými prameny, ale vycházíme z odborné literatury, která historii prezentuje zpracovanou, předpokládejme podle těchto hledisek, jelikož tato práce nespadá do oboru historie a zkoumání historie jako takové, ale věnuje se posuzování učebnice z křesťanského hlediska. Přesto je kladen důraz na objektivitu a pravdivost a to co je výše uvedeno, se vztahuje i na styl hodnocení v této práci.

Nejprve byla učebnice posuzována kvantitativně, a pomocí tří kritérií kvalitativně, vyhodnocení byla zapisována do tabulky. Co tedy bylo posuzováno a na co byl kladen důraz?

²⁶ KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve I., Olomouc:Vydavatelství University Palackého v Olomouci, 1993, 13-16.

Zajímalo nás, jak jsou učebnice dějepisu zpracovány s ohledem na křesťanství. Nacházejí-li se v učebnici dějepisu zmínky o křesťanství a jak se o něm píše, pozitivně nebo negativně, je-li křesťanství opomíjeno a nebo se o křesťanství dovídáme mimoděk, křesťanství je totiž v naší kultuře přítomné, ale nemusí být akceptováno či dále zapracováno v učebnici. V takovém případě se jedná o hodnocení neutrální.

Tím byly vytvořeny tři kategorie pozitivní, neutrální a negativní. Bylo zásadní zpracovat a vytvořit hranice mezi těmito pohledy, kdy je informace negativní, kdy pozitivní a kdy neutrální, stanovit si kritéria a ty mít stále na paměti. Toto dílčí hodnocení následně poslouží k vytvoření uceleného pohledu na analyzovanou učebnici.

3.1 Tři kategorie

Pozitivní hodnocení nastává v případě, kdy studenti z učebnice získávají pozitivní informace o křesťanství, které rozvíjí a utvrzují jejich pozitivní pohled a tím si dále prohlubují znalosti týkající se křesťanství.

Negativní hodnocení je v případě, kdy je křesťanství stavěno v negativním světle, zesměšňováno, přehlíženo, uváděny mylné či zavádějící, zmanipulované, nepravdivé informace. Negativně hodnoceny nejsou negativní informace, které se shodují s fakty.

Neutrální hodnocení je shledáno předně tehdy, jedná-li se o historickou událost, která je zachycena, dále je-li informace o křesťanství skryta, zašifrována, opomenuta a přesto se text či obrázek ke křesťanství vztahuje.

Potíž vznikala při hodnocení negativním, kdy bylo nutné zvážit, kdy informace je natolik zavádějící, že se již jedná o informaci negativní, tedy desinformaci, ač se v ní žák mnohé dozví, ale ne zcela objektivně, neboť pro utváření si zdravého pohledu na křesťanství je zkoumaná informace nevhodná či nevyvážená. Tato situace nastávala i v případě konečného pozitivního hodnocení, kdy kladná informace převažovala nad negativy natolik, že v celku byla hodnocena kladně. Tyto rozpory budou v práci dále konkrétně zpracovány.

3.2 Postup hodnocení

V učebnici byly pomocí pozitivního, negativního a neutrálního pohledu hodnoceny jak obrázky, do kterých spadají ilustrace, fotografie, tak i mapy, dále pak informace obsažené v textu, nadpisy, otázky a úkoly. Hodnocení bylo zpracováno do přehledné tabulky, která vypovídá o počtu těchto informací vzhledem k celku. Text je kvantitativně zpracován pomocí měrné délky vzhledem k práci s textem. Odstavce v učebnici jsou zpracovány do sloupců, na každé stránce jsou dva sloupce. Ty byly vždy změřeny v milimetrech (jen skutečný text) a z tohoto celku byly zpracovány texty o křesťanství, také v milimetrech. Z toho se pak dá určit procentuální počet, se kterým je možné dále pracovat. Stejně byly zpracovávány i počty obrázků. Je jasné, že jsou epochy, kdy o křesťanství není ani zmínka a jiné, které z křesťanství vycházejí, v analýze bylo předně zkoumáno, jak se o tedy křesťanství píše.

Nutné je též dodat, že do negativního hodnocení by se dalo zařadit i to, je-li o křesťanství pomlčeno v případě, že by mělo být zmiňováno. To si ovšem vyžaduje jiný přístup, než prováděné hodnocení do tabulky, neboť do tabulky promítáme jen to, co v učebnici je. A proto je chybějící látka předmětem dalšího zpracování, neboť se toto do tabulky nepromítá, i když v celkovém kvantitativním hodnocení je tento aspekt vlastně zahrnut.

3.3 Kvalitativní hodnocení

Kvalitativní hodnocení je hlubší pohled na zpracovávanou tematiku a to jak autoři přistupovali k dané problematice a jak se k tomuto tématu vztahují církevní dějiny či pohled magistéria církve. Text, který potřebuje hlubší rozbor, je dále propracován.

Je-li zde posuzováno křesťanství, je také nutné určit, co se tímto pojmem vše zamýšlí. Jelikož Bible i historie církve se vztahuje jak k Novému, tak i Starému zákonu, je zde posuzováno obojí, pohled na církev, postavu Ježíše Krista, na svaté, tak i všeobecné zmínky o křesťanství, ale i pohled na „vznik světa“, který je v učebnici dějepisu také zpracován, a předně historické události, které se dotýkají křesťanství.

Dále byla vybrána klíčová místa, se kterými bylo ještě pracováno, tyto klíčová místa jsou důležitá pro křesťanství a mají význam pro naši civilizaci. Cílem naší práce sice není určovat důležitost témat, ale z křesťanského pohledu sledovat, jak společnost při vzdělávání mládeže přistupuje ke křesťanství, které je v našich podmínkách pro nás klíčové a vystopovat zda je v učebnici zachována objektivnost ke sledovanému tématu a přitom si při posuzování zachovat objektivnost.

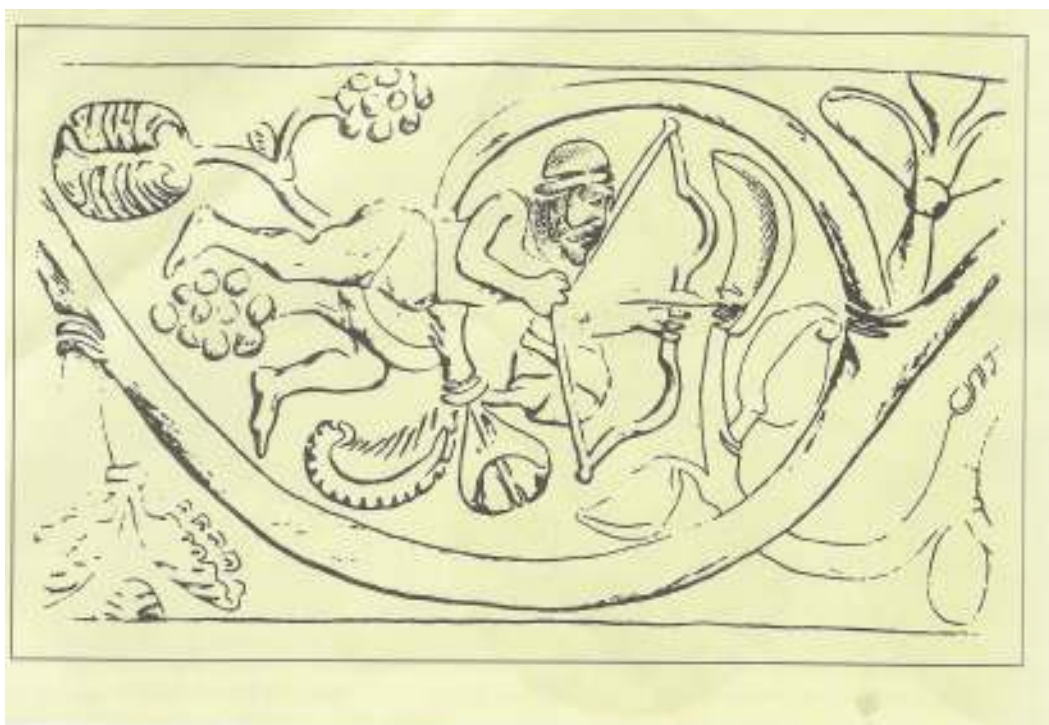
3.4 Odlišnost v hodnocení mezi obrázkem a textem

Pro názornost je zde dále rozebráno, jak se liší hodnocení obrázku a textu při určování třech kategorií, neboť existuje jistá rozdílnost mezi posuzováním obrázků a textu. Souhrnně řečeno, v textu je hodnoceno pozitivně, jak již bylo zmiňováno výše, když se křesťanství jeví jako pozitivní, má přínos a celkové vyznění textu zní pozitivně, i v tom smyslu, že i oprávněná kritika může být pozitivní. Neutrální text je ten, který informuje o historické události bez jasného stanoviska, stanoviska neodpovídajícího důležitosti zkoumané historické skutečnosti, bez jakéhokoliv směřování a kontextu, většinou se jedná o stručnou informaci, která nesděljuje souvislosti nebo význam oné události (pro historii, pro současnost) nebo tento význam oslabuje. Negativní hodnocení je to, které ukazuje křesťanství, resp. církev neoprávněně ve špatném světle, či zmenšuje nebo silně oslabuje jeho význam.

Jak již bylo napsáno, bylo by dobré, kdyby do tohoto negativního hodnocení bylo možné zahrnout i to, co v textu vzhledem ke křesťanství chybí a je pro naše dějiny významné. Ale tato zvolená metoda toto neodráží, neboť posuzuje text pouze tak, jak je napsán, do hodnocení se tedy toto nepromítá. Co je v textu učebnice opomenuto se do tabulky sice přímo nepromítne, i když vcelku vzato je toto negativní jev, ale nesrovnalost se vyskytne v poměru celkové látky učiva vůči probíranému učivu s křesťanskou tematikou. Tato situace u obrázků nenastává.

Naproti tomu obrázky jsou v tabulce posuzovány tak, že pozitivní obrázek je ten, který poukazuje na křesťanství, včetně popisky, samozřejmě ne v negativním světle.

Zde je například, viz obr.1., vyobrazen „reliéf výzdoby dveří arcibiskupského chrámu ve Hvězdňě, kde byl pohřben svatý Vojtěch“²⁷. Popisek k obrázku poukazuje na to, že se jedná o dílo, které má křesťanské kořeny.

Obr. 1²⁸ Pozitivně hodnocený obrázek

Neutrální hodnocení je v případě, kdy je na obrázku křesťanský výjev nebo původ, ale popisek u obrázku na křesťanství nepoukazuje např. „bohatě zdobená destička ze slonoviny tvořila část skvostné knižní vazby“²⁹ zni popisek k obrázku, na kterém je fotografie této vazby, která znázorňuje nanebevzetí Panny Marie anděly. U textu k obrázku chybí poukaz na to, o jakou knihu se jedná. Kdyby tomu tak bylo a popisek by zmiňoval křesťanský původ, byl by hodnocen pozitivně. Viz obr. 2.

²⁷ ČECHURA Jaroslav, DUDÁK Vladislav: Dějepis 7. Středověk a raný novověk. Pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2001,34.

²⁸ Tamtéž, 34.

²⁹ RULF, op. cit.,9.

Obr. 2³⁰ Neutrálně hodnocený obrázek

U posuzovaného textu však pouhá informace k pozitivnímu hodnocení nestačí, ale jedná se i o skutečný pozitivní náboj.

V případě, že by v učebnici bylo napsáno, např. že bylo pokřtěno v roce 845 čtrnáct českých knížat v Řezně, nebyla by tato informace hodnocena jako pozitivní, ale neutrálně.³¹ Pozitivně by byl tento text hodnocen, kdyby se zde pojednávalo pozitivně³² o tom, že bylo pokřtěno těchto čtrnáct knížat³³ a nejen informativně.

Negativní hodnocení by se objevilo především v tom případě, lapidárně řečeno, že není dobré, že se takto stalo... Pro úplnost v tomto konkrétním případě se setkáváme s tím, že křest čtrnácti českých knížat v učebnici není zmiňován vůbec. Na tyto nedostatky je poukazováno v průběhu práce v komentáři k tabulce ve čtyřech následujících kapitolách, každá se vztahuje k jednomu dílu učebnice. V tomto komentáři k tabulce, který vznikl v průběhu celé práce, kdy byla zpracovávána tabulka, jsou poznámky ke způsobu hodnocení i obsahu učiva a dochází k porovnání učebnice s odbornou literaturou.

³⁰ ČECHURA: op. cit., 9.

³¹ Srov. BUREŠ Zdeněk, PETRÁŇ Josef: České dějiny. Učebnice pro střední školy, Praha: SPJ-Práce, 2002, 59.

³² Srov. KADLEC Jaroslav: Přehled českých církevních dějin I., Praha: České katolické nakladatelství, 1991, 10.

³³ Srov. PEKAŘ Josef: O smyslu českých dějin, Praha: Rozmluvy, 1990, 43.

Vrátíme-li se k rozdílnému hodnocení mezi textem a obrázkem, liší se tím, že u obrázku stačí pouhá informace s odkazem na křesťanství a textem, který ve větší míře o něčem vypovídá, a proto je jeho hodnocení náročnější, jsou tedy na text kladeny vyšší nároky. Neutrální hodnocení obrázku je ještě odlišné od hodnocení textu, uvedený příklad s destičkou je hodnocen neutrálně, neboť je důležitý i popis k obrázku.

Může ale nastat i případ, kdy se na obrázek dostane sakrální stavba v pozadí a obrázek jinak vypovídá o jiné skutečnosti např. o vojevůdci v popředí. Toto hodnocení je též neutrální. Kdyby bylo v popisku k obrázku uvedeno, že v pozadí je konkrétní sakrální stavba, hodnocení by se změnilo v pozitivní. Kdežto neutrální hodnocení textu v učebnici, jak bylo popsáno výše, s sebou již nese i informaci o historické události.

Negativní hodnocení u obrázku by bylo v případě, že by obrázek záměrně a neprávem stavěl křesťanství, církev do špatného světla. Zde se posuzování textu i obrázku shoduje v negativním náboji, neboť i text v učebnici by musel být vyloženě negativní, aby byl takto hodnocen. Negativní informace ale vždy není posuzována v tabulce negativně, nýbrž neutrálně, je-li tato informace objektivní a vyvážená a mohla by být hodnocena i pozitivně.

I když na jazýčku vah není vždy naprostá vyváženost, mezi neutrálním, pozitivním nebo negativním hodnocením, jelikož však kategorie musí být zvolena, je přihlíženo k více faktorům nebo zvolena ta kategorie, která převládá, tedy např. pozitivní nad neutrální. Jako je to v případě již zmiňovaném příběhu o Panně Marii, Ježíšovi..., v této práci blíže hodnoceném v kapitole 4.2.6.

3.5 Vyhodnocení analýzy tabulkou

Tři kategorie pozitivní, neutrální, negativní byly nápomocny při analýze této učebnice. Byl to zvolený postup, který detailně posoudil text i ilustrace a výstupy v tabulce jsou jasné a přehledné. Tyto tabulky jsou závěrečným výstupem těchto kategorií. Toto hodnocení je zatíženo nastaveným měřítkem, co ještě spadá do příslušné kategorie, ale tyto kritéria byla na počátku analýzy nastavena a nespouštěna ze zřetele, jak o tom pojednává příslušná kapitola 3.

V tabulce pod názvem text je uveden sloupec, nadpis a otázky, v tomto případě v tabulce není uvedeno celkové hodnocení textu jako u ilustrace, protože sloupec je učební text uveden v milimetrech, což je jiná míra, než počet nadpisů, které nejsou v milimetrech, ale je uveden jejich počet. Otázky a úkoly jsou uvedeny také počtem. Píše-li se zde tedy o textu v učebnici, je tím myšlen sloupec v milimetrech a nebo spíše v procentech. Tedy učební text pod nadpisy.

Procentuální počet byl vytvořen u všech položek a vždy se vztahuje k celku, jak je patrné z tabulky. U celku je tedy vždy 100% a k tomuto celku se vztahují odpovídající hodnoty. Za celek je považován veškerý objem daného posuzování např. obrázků a z tohoto celku, který je 100% je určen celkový procentuální počet s křesťanskou tematikou a i počet vztahující se ke třem kategoriím, tedy k hodnocení pozitivnímu, negativnímu a neutrálnímu. Procentuální počet, který by se vztahoval k celku s křesťanskou tematikou a dílčímu hodnocení podle kategorií není určen, ale dá se z tabulky lehko odhadnout.

Například v tabulce č. 1 (kapitola 4.1) obrázky v prvním dílu učebnice jsou s křesťanskou tematikou pozitivní v 1,8%. Negativních je 0,6%, jedná se tedy vlastně o jednu čtvrtinu z celku s křesťanskou tematikou, což je 25% a vzhledem z pozitivnímu hodnocení a to je jedna třetina, přibližně 33%. Toto je ovšem pouze relativní počet a daleko více vypovídají hodnoty, vztahující se k celku jako takovému.

3.6 Komentář k tabulce

V průběhu práce vznikl komentář k problémovým hodnocením tří kategorií a popis k obsahu strohé mluvy tabulky, různé poznámky atd. v případě, že docházelo k nejasnostem, k obtížnému rozhodování nebo jiné reakce k textu, o kterých tabulka nemůže nevypovídat. Jedná se o jakési vysvětlivky a přiblížení. Nejprve vznikaly poznámky v tabulce, ale potřeba více analyzovat konkrétní místa vedla ke komentáři k tabulce. Komentář k tabulce vznikl bezprostředně s hodnocením textu na tři kategorie, ale zároveň v něm dochází i ke srovnání s obdobnými učebnicemi a historickou literaturou.

Jelikož se v této práci zpracovávají komplexní dějiny, jak jsou uvedeny v učebnici, jedná se o postupný časový sled, bude se v těchto kapitolách také sousledně poukazovat na místa, která z křesťanského pohledu nejsou do učiva zahrnuta, v tom sledu jak byl text zpracováván. Kapitoly budou čtyři, stejně jako jsou čtyři díly učebnice. Vždy bude

na začátku uvedena zpracovaná tabulka a následovat bude komentář, vyjadřující se k průběhu hodnocení. Kapitoly nebudou však obsažné ve stejné míře, neboť některé období vyžaduje více pozornosti, jiné se bezprostředně křesťanství netýká nebo nedochází ke sporným místům.

Tento komentář, neboť řeší sporná místa nebo upozorňuje na chybějící informace, jeví se spíše negativně vzhledem ke zkoumané učebnici, jelikož se právě jedná o problémová místa. Ostatní zpracované statě se odráží ve třech kategoriích, v tabulce a nepotřebují další komentář, nejsou tedy již více do této kapitoly zapracovány. Je sledován totiž konečný výsledek, který bude zpracován po vyhodnocení všech poznatků, a zde v tomto komentáři jsou uvedena pouze rozporuplná místa, většinou se tedy jedná o kritiku.

4 DĚJEPIS. PRAVĚK A STAROVĚK

RULF Jan, VÁLKOVÁ Veronika: Dějepis 6. Pravěk a starověk. Pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2000 Učebnice je zpracována podle osnov vzdělávacího programu ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Jelikož pro naši civilizaci je území Judey v dobách Ježíše důležité, v této učebnici teritoriálně ani historicky není zpracované, ale v modernějších učebnicích pro základní školy se tento jev již vyskytuje, neboť křesťanství, které je v učebnici zpracováváno, vzniklo na tomto území a v této kultuře. Tento nedostatek pramení nejspíše z naší nedávné historie.

4.1 Tabulka 1

Legenda k tabulce č. I. díl uč. – konkrétní díl učebnice dějepisu

ilustrace – obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici

text – nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly

celkem – celkový počet např. obrázků...

poz. – pozitivně hodnoceno

neutr. – neutrálně hodnoceno

neg. – negativně hodnoceno

celk. kř. – celkem s křesťanskou tematikou

CK – celkem s křesťanskou tematikou ilustrací

CC – celkem ilustrací

otázky – otázky a úkoly

délka sl. – délka sloupce v mm

I. – Dějepis 6. Pravěk a starověk. Pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia

% – procentuální počet

Tabulka č. I.:

díl uč.			I.	%
ilustrace	obrázek	celkem	169	100%
		poz.	3	1,8%
		neutr.	0	0,0%
		neg.	1	0,6%
		celk. kř.	4	2,4%
	fotografie	celkem	184	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	2	1,1%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	2	1,1%
	mapy	celkem	38	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	0	0,0%
		neg.	0	0,0%
celk. kř.		0	0,0%	
	CK	6	1,5%	
	CC	391	100%	
text	nadpis	celkem	294	100%
		poz.	5	1,7%
		neutr.	1	0,3%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	6	2,0%
	sloupec [mm]	délka sl.	19980	100%
		poz.	300	1,5%
		neutr.	190	1,0%
		neg.	101	0,5%
		celk. kř.	591	3,0%
	otázky	celkem	336	100%
		poz.	1	0,3%
		neutr.	7	2,1%
neg.		1	0,3%	
celk. kř.		9	2,7%	

Z tabulky vyplývá, že křesťanských ilustrací je v tomto dílu celkem 1,5% a křesťanského textu jsou 3%. Vyskytuje se pozitivní i negativní hodnocení, viz tabulka. Neutrálního a pozitivního hodnocení textu v tomto dílu učebnice je 2,5%.

4.2 Komentář k tabulce 1

Tento komentář obsahuje především poznámky k pojetí počátku dějin. Některé učebnice se tomuto tématu úplně vyhýbají, jiné uvádějí různé pohledy na vznik světa. Tato učebnice poukazuje na „vědecké a předvědecké“ pojetí vzniku světa.

Zmapovány jsou zde počátky křesťanství, ale nezabývají se křesťanstvím do té míry, že by byl odkaz v obsahu nebo nějaká výrazná linie, která by sledovala křesťanství, jak se vyvíjelo. Odborně zavedené či zpracované termíny ohledně křesťanství také nejsou. První zmínka o křesťanství je až přibližně 350 let po narození Ježíše Krista, počátky křesťanství a jeho rozvoj v učebnici vůbec není zaznamenán.

4.2.1 Pohled na vznik světa

V učebnici na straně 10 v kapitole pod názvem Vznik a vývoj lidského rodu - podkapitola Mýty a náboženství je uveden obrázek, viz obr. č. 3, který po řádné úvaze a rozboru byl vyhodnocen jako negativní, je ještě provázen textem, který byl též zhodnocen negativně. K uvedenému obrázku se již nevztahuje žádný text tzv. popiska k obrázku. Ve slovníčku odborných a cizích výrazů v učebnici se dozvídáme, že „mýtus je

Obr. č. 3³⁴ Obrázek hodnocen negativně

³⁴ Tamtéž, 10.

– smyšlené vyprávění sloužící orientaci dávného člověka ve světě (mýty o vzniku světa, o bozích, o národních hrdinech)³⁵. Ač se žáci z učebnice dějepisu dozvídají informaci o tom, že židé a křesťané mají představu o vzniku světa a lidstva takovou jakou popisuje Starý zákon, je sdělena kurzívou a ještě patřičně upravena, nazvána mýtem, připodobněna a na roveň postavena řecké báji o chaosu a souboji Titánů. Obrázek je jen jeden, na kterém je Prométheus na skále a zároveň ruku v ruce odcházející Adam s Evou.³⁶ Vztahuje-li se obrázek na Bibli, vzhledem k textu v učebnici, vyhodnocení je - hledisko negativní, tak i uvedený obrázek. Jak je patrné, tento obrázek je velmi zavádějící, uveden je v této práci proto, že jeho popis by nebyl tak výstižný jako samotný originál.

4.2.2 Příběh šesti dnů

Následující úryvek v učebnici, rádo by ze Starého zákona, není ani parafrází, ale upraven tak, že vyznívá velmi naivně. Text kurzívou je uveden v učebnici pouze pro dokreslení a oživení učiva, jak je uvedeno na začátku učebnice na předsádce. V analýze je s ním zacházeno stejně, jako by se jednalo o text rovnocenný se základním textem učiva. Následuje ukázka: „...Zde zachycený mýtus o stvoření světa je příběhem šesti dnů.

Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi. Země byla pustá a tma byla nad vodami, nad kterými se vznášel boží duch. Potom následovalo v šesti dnech bez přestávky stvoření světa, oblohy, moře a pevniny, rostlin, nebeských těles, nižších i vyšších živočichů a člověka. Adama Bůh uhnětl z hlíny a vdechl mu duši. Z jeho žebra pak stvořil Evu.^{37, 38}

Následuje text, který oba texty kurzívou shrnuje (o CHAOSU a zde výše uvedený) a ten zní: „Uvedli jsme jen tyto dvě ukázky předvědeckých představ o vzniku člověka. Ukázky, které charakterizují myšlení antiky a křesťanství, dvou hlavních myšlenkových zdrojů současné Evropy. Z hlediska moderní vědy je však všechno poněkud jinak.“³⁹

³⁵ RULF: op. cit. 136.

³⁶ Srov. tamtéž, 10.

³⁷ Tamtéž. 10-11.

³⁸ Srov. Gn 1, Gn 2.

³⁹ RULF: op. cit., 11.

4.2.3 Náhoda

Následuje nový podnadpis Zrození lidstva a odstavec začíná: „**Člověk**, jak jej známe dnes, nebyl stvořen v jediném okamžiku. **Vznikal postupně četnými proměnami z dávných prapředků, které máme společné s dnešními lidoopy**, jako jsou orangutan, gorila či šimpanz.“⁴⁰ V ukázce je zachována i grafická úprava textu.

Text dále pokračuje: „Prvním, kdo vyslovil tuto ve své době revoluční myšlenku, byl v roce 1859 anglický badatel **Charles Darwin**.

První bytosti, které můžeme spojit s počátky dalšího vývoje v člověka, se na Zemi objevily již před 25 až 35 miliony let. Nejstarší kosterní pozůstatky živočichů majících již blíže k člověku než k opici byly nalezeny v Africe. Tento náš prapředek se nazývá **australopiték**...“⁴¹

Kapitola končí přemítáním, jak to vlastně na počátku bylo a doslova: „...Je možné, že na počátku byla náhoda. Ano, díky náhodnému vývoji vyšších primátů vznikla taková mutace (proměna), která zahájila vývoj vedoucí k dnešnímu člověku. Bezprostřední příčina této změny však není dosud objasněna.“⁴² V tomto případě byly zmínky směřující ke křesťanství hodnoceny negativně, protože působí zavádivě a neukazují hloubku mystéria, která je v Bibli, kde se hovoří o stvoření světa, obsažena a nepřináší vyváženou informaci o nazírání na tuto problematiku (srov. KKC 279-285).

4.2.4 Výklad světa

V dalším úryvku, který byl předmětem širšího posuzování pro naznačování jistých zavádějících vývodů, se sice přímo nehovoří o křesťanství, ani se ke křesťanství nevztahuje, ale přesto je jeho vyhodnocení negativní, protože v kapitole Kultura a vzdělanost ve středověkém Řecku se píše v podkapitole Věda „...Filozofové zkoumali podstatu života a světa a snažili se je vyložit **lidským rozumem**. Do té doby bylo jediným výkladem světa náboženství.“⁴³ Jako by lidé ve vztahu k náboženství nepoužívali lidský rozum, apriori je na náboženství poukazováno ve stejné linii jako na počátku knihy.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž,13.

⁴³ Tamtéž,100.

4.2.5 Křesťanství v Římě

V kapitole Starověk - Pozdní říše římská – se nachází podkapitola Křesťanství. Začíná po podkapitolách Diocletianus, Constantinus. Z řazení a členění kapitol je patrné, jakou váhu autoři přikládají vzniku křesťanství. Například na straně 72 je nadpis Čína červeně velkými písmeny, stejně jako Mezopotámie, Indie, Egypt, Řecko a Řím. Jsou řazeny do starověku a uvedeny v obsahu. Je patrné, že se jedná o časové, ale i územní rozvržení. Vznik křesťanství a nebo jeho průnik do Říma v obsahu není, křesťanství se do obsahu vůbec nepromítá.⁴⁴

4.2.6 Úvod do křesťanství - příběh

Bez uvedení do pojmu křesťanství a nebo jeho významu do současnosti, následuje namísto úvodu podnadpis kurzívou, text je tedy pouze k dokreslení a oživení základní látky, záleží jen na učiteli, jestli této pasáže využije. Ten zní „*O panně Marii, Ježíškovi, králi Herodovi, Jidáši a Pilátu Pontském*“. Následuje vyprávění o tom, jak se Ježíš narodil, proč se říká, „myji si nad tím ruce“ a „o ukřižování“. Podstata křesťanství z tohoto zmiňovaného textu není patrná, ale bylo přesto hodnoceno pozitivně, neboť příběh ve zkratce není negativní ani se nejedná o vyloženě neutrální postoj k historické události a historicitě Ježíšovy postavy. I když vzhledem k historicitě by mohlo být i uvedeno toto hodnocení. V kontextu s následujícím textem se ale jeví spíše pozitivně. Pozitivní hodnocení je také uvedeno proto, že výklad je ekvivalentní k probíranému tématu, mohlo by, jak již bylo uvedeno, hodnocení vyznít i neutrálně, neboť se jedná o popis událostí, které jsou historické. V souvislosti s nadpisem je potřeba upozornit na použitý citově zabarvený název jména pro Ježíše, což může být zavádějící.

Tituly, které jsou v příběhu používány: Ježíš, mesiáš-spasitel, velký král jsou adekvátní, chybí titul Syn boží a není vyjádřen vztah k Otci. Problematická jsou počáteční písmena u těchto jmen. Nehovoří se zde o Bohu, ale je zmíněn Duch svatý....⁴⁵

⁴⁴ V jiných učebnicích dějepisu pro základní školy tomu tak není. V obsahu jsou např. názvy kapitol: Země zaslíbená, Vznik Bible, Ježíš Kristus, Vznik křesťanství..., tomu samozřejmě odpovídá i obsah učiva.

⁴⁵ Srov. RULF: op. cit., 128-129.

4.2.7 Počátky křesťanství

Následuje název dalšího odstavce: Počátky křesťanství. Popis křesťanství je v minulém čase: „...Jeho podstatou byla víra v jednoho Boha – bylo **monoteistické**. Křesťané uctívali i Ježíše Krista, Syna božího, který byl podle jejich učení spasitelem světa, a řídili se podle deseti přikázání...“⁴⁶ Další podnadpis na téže stránce je Pronásledování křesťanů. Hodnocení těchto podkapitol bylo pozitivní, neuvádělo žáky v omyl, i když ozřejmující výklad s poukazem do současnosti by byl namístě. V otázkách a úkolech se tato kontinuita lehce objevuje s poukazem na křesťanské svátky.⁴⁷ Zmínka o křesťanství, jeho vzniku, rozšíření a zrovnoprávnění čítá v posuzované míře celkem 360 mm. Z toho 60mm bylo posouzeno negativně, a to proto že se zde praví nevyváženě, že „Císař Constantinus, ač sám křesťanem ještě nebyl, si uvědomil, že prostřednictvím křesťanství, které mělo dokonalou organizaci, by mohl celou říši nábožensky spojit. Proto roku 313 1. ediktem milánským křesťanské náboženství zrovnoprávnil s ostatními...“⁴⁸ Více informací k této problematice zde není. Závěrem lze konstatovat, že objem věnovaného prostoru vypovídajícího o křesťanství vzhledem k jeho dějinnému významu je zde velmi nedostatečný.

4.2.8 Složitost rozhodování

V kapitole 3.2 v této práci je rozebírána složitost hodnocení na kategorie pozitivní, negativní a neutrální. Předchozí postup analýzy vystihuje, jak problematické hodnocení bylo. Neboť na uvedeném případě je demonstrováno jak bylo složité rozhodnout, jedná-li se o neutrální nebo pozitivní či negativní hodnocení. V případě, kdy bylo rozhodováno o hodnocení pozitivním, mohlo být stejně dobře uvedeno neutrální, protože se jedná o historickou událost, kterou nelze přehlédnout. Stejně tak zmínky o křesťanství mohly být hodnoceny negativně, nejsou relevantní a občas jsou zavádějící, nevystihují podstatu a nemají pozitivní informativní náboj. Přesto vzhledem k celku a k nastavené laťce bylo rozhodnuto, že pozitiva převyšují negativa. Důležitý je úhel pohledu a z pohledu žáka, který získává alespoň nějaké informace, je toto lepší, než žádné informace, což za minulého režimu bylo běžné a zdá se, že v tomto případě autoři vycházejí z této rétoriky

⁴⁶ Tamtéž.129.

⁴⁷ Srov. tamtéž.130.

⁴⁸ Tamtéž.

a ani se příliš nezabývají tím, co poselství křesťanství pro život jedinců přináší do současnosti.

4.2.9 Vztah kultury a křesťanství v antice

Ač v době antiky je na straně 128 v prvním dílu učebnice probíráno křesťanství a na obrázku je fotografie mozaiky z Raveny, po kapitole Kultura, umění a věda v antickém Římě (béžově), str. 132, následuje podkapitola Náboženství. Křesťanství zde není zmiňováno, je uveden Jupiter, Neptun apod., ani v dalších podkapitolách vztahujících se ke kultuře, není zmínka o vlivu křesťanství nebo jeho kultuře.⁴⁹ Naproti tomu Dějiny evropské civilizace I. pod kapitolou Antická kultura mají v kapitole Náboženství a mýty pojednáno o křesťanství, o Bibli v literatuře a ve filosofii je zmiňován Augustin. Křesťanství je zmiňováno ve vztahu k sochařství, malířství i architektuře. Také učebnice dějepisu Dějiny starověkého Řecka a Říma⁵⁰ vztah kultury a křesťanství v antice křesťanství neopomíjí, dokonce se zabývá termínem církevní otcové, jak se nazývá jedna podkapitola. Křesťanství je ve zmíněné učebnici probíráno po vládě Neronově (37-58 po Kr.), po kapitole Řím za prvních císařů následuje kapitola Ježíš Kristus, dále pak kapitola Počátky křesťanství, poté Řím za Marka Aurélie⁵¹, což více odpovídá časovému sledu než v prvním dílu učebnice, kterou hodnotíme, kdy křesťanství je řazeno až za Konstantina (306- 337 po Kr.) s tím, že se zasloužil o rozšíření křesťanství.⁵² Dějiny evropské civilizace I. vznik křesťanství řadí za konec principátu před dominát.⁵³

⁴⁹ Srov. RULF: op. cit., 132-134.

⁵⁰ Srov. AUGUSTA Pavel, HONZÁK František: Dějiny Starověkého Řecka a Říma, Praha: Práce, 1994, 98.

⁵¹ Srov. tamtéž. 98-99.

⁵² Srov. RULF: op. cit., 127-130.

⁵³ Srov. ČORNEJ Petr, ČORNEJOVÁ Ivana, CHARVÁT Petr, CHARVÁTOVÁ Kateřina, KEPARTOVÁ Jana, KOSTLÁN Antonín: Dějiny evropské civilizace I., Praha a Litomyšl: Paseka, 1997, 6.

5 DĚJEPIS. STŘEDOVĚK A RANÝ NOVOVĚK

ČECHURA Jaroslav, DUDÁK Vladislav: Dějepis 7. Středověk a raný novověk. Pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2001

Učebnice je zpracována podle učebních osnov vzdělávacího programu ZÁKLADNÍ ŠKOLA, schváleno MŠMT ČR dne 30. 4. 1996

Ve srovnání s předchozím dílem učebnice jsou kapitoly řazeny odlišně. Nevyskytují se již nikde názvy odstavců kurzivou, což byl nejnižší řád v názvech.

5.1 Tabulka 2

Legenda k tabulce č. II.: **díl uč.** – konkrétní díl učebnice dějepisu

ilustrace – obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici

text – nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly

celkem – celkový počet např. obrázků...

poz. – pozitivně hodnoceno

neutr. – neutrálně hodnoceno

neg. – negativně hodnoceno

celk. kř. – celkem s křesťanskou tematikou

CK – celkem s křesťanskou tematikou ilustrací

CC – celkem ilustrací

otázky – otázky a úkoly

délka sl. – délka sloupce v mm

II. – Dějepis 7. Středověk a raný novověk. Pro 7. ročník
základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia

% – procentuální počet

Tabulka č. II.

díl uč.	II.		II.	%
ilustrace	obrázek	celkem	201	100%
		poz.	18	9,0%
		neutr.	18	9,0%
		neg.	4	2,0%
		celk. kř.	40	19,9%
	fotografie	celkem	65	100%
		poz.	18	27,7%
		neutr.	6	9,2%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	24	36,9%
	mapy	celkem	23	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	2	8,7%
neg.		0	0,0%	
celk. kř.		2	8,7%	
	CK	66	22,8%	
	CC	289	100%	
text	nadpis	celkem	326	100%
		poz.	1	0,3%
		neutr.	33	10,1%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	34	10,4%
	sloupec [mm]	délka sl.	27850	100%
		poz.	690	2,5%
		neutr.	4582	16,5%
		neg.	100	0,4%
		celk. kř.	5372	19,3%
	otázky	celkem	245	100%
		poz.	4	1,6%
		neutr.	25	10,2%
neg.		1	0,4%	
celk. kř.		30	12,2%	

V tomto dílu dochází k nárůstu křesťanské tematiky. Při srovnání pozitivního textu (sloupec) s celkovým textem s křesťanskou tematickou je markantní rozdíl, tedy pozitivního textu je velmi málo.

5.2 Komentář k tabulce 2

V tomto komentáři k tabulce je nejprve upozorněno na pojetí křesťanství s návazností na první díl. Rozebrán je pohled na křesťanství, jak se promítá v tomto dílu učebnice do současnosti.

Problematické řazení křesťanství způsobuje těžkosti a neodráží se v plné míře do „Zrodu nové Evropy“.

Komentář k počátkům křesťanství v českých zemích je zpracován podrobněji, historikové vykládají dějiny z různých pohledů a někteří si v názoru na vývoj oponují. Cílem analýzy není zaujímat stanoviska historiků nebo je vyvracet, ale mapovat fakta a ty porovnávat s obsahem učebnice. Toto vedlo pro zhodnocení této učebnice ke studiu historické literatury, aby bylo možno tuto analýzu uskutečnit. Je zajímavé, jak je odkaz svatého Václava živý a i v současnosti budí pozornost.

Tento komentář je obsáhlejší, protože křesťanské látky k analýze je v této učebnici více než v předchozím dílu.

5.2.1 Přesah do současnosti

Navážeme-li na předchozí texty o křesťanství (viz. 4.2.7) v učebnici pro šestý ročník a srovnáme ho s podkapitolou Vznik islámu v tomto dílu, dovídáme se pod tímto názvem podkapitoly, která spadá do kapitoly Arabové a jejich výboje, že „Islám, který je dnes jedním z největších světových náboženství, vznikl na Arabském poloostrově a rozšířil se zvláště na Blízkém východě....“⁵⁴.

Je nutné s tímto tvrzením polemizovat. Zaprvé proč křesťanství není uvedeno jako jedno z největších světových náboženství v současnosti? Ke křesťanství se podle posledních průzkumů hlásí 2,25 miliardy celkové populace, k islámu podle posledních průzkumů 1,57 miliardy z celkového počtu 6,8 miliardy lidí.⁵⁵

Zadruhé proč se o křesťanství hovoří v minulém čase a o islámu v přítomném? Jistě je toto velký problém této učebnice a tímto se vlastně vyjevuje naplno její vztah ke křesťanství. Samozřejmě že toto více vypovídá o autorech než o křesťanství samotném, ale neztrácíme-li ze zřetele edukační cíl, vyplývá z toho velmi špatně právě křesťanství.

⁵⁴ ČECHURA: op. cit. 13.

⁵⁵ Srov. DRAŽANOVÁ Adéla: Islám vyznává už skoro čtvrtina lidstva, http://zpravy.idnes.cz/islam-vyznava-uz-skoro-ctvrtina-svetove-populace-fs2-/zahranicni.asp?c=A091008_142818_zahranicni_ad, (9.10.2009).

5.2.2 Křesťanství podruhé

Jelikož z důvodu srovnání s prvním dílem bylo přeskočeno na stranu 13 v této druhé části učebnice, je nutno se vrátit k tématu, které předbíhá islám v tomto dílu učebnice a také s tímto naším tématem souvisí. Je to kapitola nazvaná Křesťanství v raněstředověké Evropě na straně 11, kde se již k úvodu do křesťanství autoři více nevrací. Jedná se tedy o začátek učebnice pro 7. třídy. Na straně 128, v prvním dílu, je zmínka o křesťanství, která byla probraná výše v kapitole 4.2. Zde je odkaz „na bibli, neutěšený život rolníků je spojován s rozvojem víry s poukazem na posmrtný život - blaženost po smrti či zatracení v pekle“. Vcelku se zde vykresluje prostoduché a schematické vyobrazení křesťanství, bez jakéhokoliv odkazu a směřování. Organizace i život křesťanů je popsán opětovně v čase minulém např. „Papežovi byli podřízení arcibiskupové, kteří spravovali území nazývaná *arcidieceze*. Jim byli podřízení **biskupové...**“⁵⁶. Je možné, že autoři pokládají za samozřejmost přítomnost a rozšíření dnešní církve, a proto toto nezdůrazňují, není možno spekulovat, ale spíše je pravděpodobné, co již o této problematice bylo napsáno výše v kapitole 5.2.1. V poznámce o kláštrech je zmínka, že některé řády obětavě slouží až dodnes. Vzhledem k obsahu jsou některé tyto statě hodnoceny neutrálně vzhledem k jejich historicitě a jiné pozitivně.⁵⁷

5.2.3 Arabové

Po této kapitole přichází na řadu kapitola Arabové a jejich výboje, následuje nadpis Vznik islámu, a jak již bylo uvedeno v souvislosti se vznikem křesťanství, odstavec začíná „Islám, který je dnes jedním z největších světových náboženství...“⁵⁸ Když je v učebnici v prvním dílu zmínka o počátcích křesťanství⁵⁹ na straně 129 a ani ve druhém dílu na straně 11, kde se hovoří o vzniku křesťanství a odstavec začíná slovy „Křesťanství vzniklo v době vrcholného rozmachu říše římské...“⁶⁰, zmínka o velikosti a rozšíření křesťanství v současnosti není. Tento požadavek by nevyvstal v případě, že by stejně tak u islámu nebylo poukazováno na současnost. Mohlo by být stejně dobře napsáno Křesťanství, které je dnes jedním z největších světových náboženství... a byla by to pravda. „S více než

⁵⁶ RULF op. cit., 12.

⁵⁷ Srov. Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Srov. RULF: op. cit., 128-129.

⁶⁰ ČECHURA: op. cit., 11.

dvěma miliardami věřících je křesťanství nejrozšířenějším náboženstvím na světě.⁶¹ Islám má dle tohoto zdroje jeden a půl miliardy věřících. Nutno ještě podotknout, že křesťany je myšleno veškeré křesťanstvo, tedy nejen katolíci. Islám je široký pojem, který do sebe zahrnuje více směrů. V kapitole o islámu je též nezbytná zmínka o věčném zatracení pro hříšníky, jeví se jako společná paralela ke křesťanství.⁶²

5.2.4 Konfrontace

Pod názvem kapitoly Význam arabských výbojů pro Evropu jsou Arabové vychvalováni na rozdíl od křesťanství, u kterého pozitivní přínos pro civilizaci není vyhodnocen.⁶³ V knize Dějiny evropské civilizace I. je také tento přínos uveden, je jistě zřejmý, ale není staven do kontrastu s křesťanstvím, které jakoby z textu v učebnici bylo špatné v tom smyslu, že zabraňovalo vývoji a poznání. Naproti tomu v Dějinách Evropské civilizace I. jsou v přínosu křesťanství uvedeny obdobné dopady, jako je rozvoj lékařství, vědy a zachování antické literatury, stejně jako zde u islámu.⁶⁴ Budeme-li pokračovat v konfrontaci, jako pravděpodobně nejčtenější kniha na světě je, jak uvádí popisek pod obrázky: mešity „Nejstarší islámskou stavbou je Skalní dóm v Jeruzalémě“ a vazbou knihy, uveden Korán, s odůvodněním, že se z něj většina muslimů učí arabské písmo.⁶⁵ Ve vztahu ke křesťanství se o Bibli v takových superlativech nehovoří, v souvislosti s křesťanstvím taktéž není uváděn Jeruzalém. Stejně tak není vyobrazen žádný křesťanský chrám.

5.2.5 Křesťanské obrázky

Vrátíme-li se ještě o pár stránek zpět, je sice na obrázku „Chrám Hagia Sofia (Boží moudrosti) v Konstantinopoli“, ale uveden je bez dalšího popisu, vyobrazení se vztahuje ke kapitolám o Byzantské říši, která ale o křesťanství téměř nepojednává. Na téže straně 10 je portrét Panny Marie, je uveden s popiskem „Byzantští umělci dospěli k vysokému stupni

⁶¹ MS: Geografie obyvatelstva. Studie zákonitosti prostorového rozšíření, <http://www.kuratka.cz/download/School/1238355073.obyvateľstvo.ppt>, (7.6.2009).

⁶² Srov. ČECHURA: op. cit., 14.

⁶³ Srov. Tamtéž.

⁶⁴ ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I.: op. cit., 66-78.

⁶⁵ Srov.: ČECHURA: op. cit., 15.

technické dovednosti. Dokládá to i tento medailon z 11. století“. A i další obrázky, které jsou uváděny na straně 9, ač s křesťanskou tematikou souvisejí, neodkazují na ni.

obr.4⁶⁶“Řemeslná dovednost“

Hodnoceny jsou neutrálně, neboť se nevztahují ke křesťanství jako takovému, ale mají upozornit na něco jiného, např. stupeň a rozvoj umění.⁶⁷

Z popisů k těmto obrázkům není vůbec patrné, jedná-li se o díla tvořená pod vlivem křesťanství či spíše přímo křesťanská, tedy s křesťanskou tematikou - kalich, vyobrazení Panny Marie, rytina Nanebevzetí Panny Marie...

5.2.6 Byzantion

V textu jsou obsaženy informace, že Justin se proslavil velkolepými stavbami, a že stavba Hagia Sofia je chrám, ale o křesťanství ani slovo. Jen zmínka, že Justin I. do svých rukou soustředil moc světskou, ale i církevní. Patriarchou se nazýval představitel křesťanské církve v Byzanci, kde také sídlil.⁶⁸ O křesťanství jako takovém je psáno v souvislosti s Byzancí až na konci kapitoly: „Vysoká úroveň byzantské kultury byla vzorem pro slovanské země, které přijaly z Byzance křesťanství (například pro Velkou Moravu)“⁶⁹.

⁶⁶ Srov. tamtéž, 10.

⁶⁷ Srov. tamtéž, 8-9.

⁶⁸ Srov. tamtéž, 10.

⁶⁹ Srov. tamtéž.

Důležitá poznámka k tomuto textu je, že samostatná zmínka o křesťanství v tomto dílu učebnice se nachází až za touto kapitolou. Následné srovnání vypovídá o tom, jak se obdobná literatura vyrovnává s chronologickým řazením kapitol.

5.2.7 Řazení kapitol versus křesťanství

Řazení kapitol v učebnici je samozřejmě odlišné například od Dějin evropské civilizace I.⁷⁰, ale je vhodné provést toto srovnání, protože z toho vyplývají další souvislosti ohledně zpracování tématu a faktor, který vypovídá o postavení křesťanství v učebnici jako celku. Tak tedy v analyzované učebnici v raném středověku je kapitola, která se věnuje křesťanství v Evropě s názvem Křesťanství v raněstředověké Evropě, řazena až po kapitole Franská říše (běžově) včetně Karla Velikého (modře) a Ludvíka pobožného, pak následuje Byzantská říše (běžově), kapitola končí zánikem 1453. A teprve teď je kapitola Křesťanství v raněstředověké Evropě (běžově), podkapitoly jsou Křesťanství v životě středověkého člověka (modře), Organizace křesťanské církve (modře), Rozdělení jednotné církve (modře). Následuje kapitola Arabové a jejich výboje (běžově), bez úvodu další název kapitoly Vznik Islámu (modře), Vytvoření arabské říše (modře), Význam arabských výbojů pro Evropu (modře).⁷¹

Pro přehlednost a vztah k učivu se zdá zřejmější řazení z již zmíněných Dějin evropské civilizace I. (doporučena MŠMT ČR pro SŠ), kde význam křesťanství je řazen na začátek kapitoly o raném středověku a teprve potom Franská říše a Byzanc, když se v těchto kapitolách o křesťanství nezanedbatelně hovoří.⁷²

Stejně tak je odlišné řazení v učebnici Dějiny starověkého Řecka a Říma⁷³, která je také schválena ministerstvem školství pro ZŠ. U těchto dvou učebnic řazení kapitol více odpovídá průběhu dějin a křesťanství přibližují dříve než v učebnici dějepisu, kterou posuzujeme, což více odpovídá časové linii. Tedy ne za Byzanci, ale ještě před v tomto případě samostatnou, podkapitolou o Byzanci a další říše, které přijaly křesťanství.⁷⁴

⁷⁰ Srov. ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I. op. cit., 7-9.

⁷¹ Srov. ČECHURA: op. cit., 3.

⁷² Srov. ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I. op. cit., 8.

⁷³ Srov. AUGUSTA op. cit.

⁷⁴ Srov. ČECHURA: po. cit., 10.

Tomuto časovému sledu a řazení kapitol také více odpovídá RVP ZV viz kapitola 1.6 a též Podklad pro tvorbu učebnic dějepisu podle RVZ nakladatelství Fraus.⁷⁵

Předchozí uvedené případy ve zkoumané učebnici, kdy jsou zmiňovány počátky křesťanství, jeho podstata, způsobují nepřehlednost a tím i nesystematičnost učiva. Studenti pracují s výrazy, které jim ještě nebyly vysvětleny, čímž je jejich význam oslabován nebo zcela opomíjen. Buď je ke křesťanství přistupováno jako k pohádce, začíná vyprávěním vánočního příběhu a jinde je postoj ke křesťanství uveden jako k něčemu, co bylo a je překonáno, něco jako tmářství, (vše je jinak..., předvědecké..., mýty...). Také důležitost a význam křesťanství není vůbec probrán v jeho šíři a dopadu na civilizaci, není zpracována jeho nadčasovost, což neodpovídá skutečnosti. V kontrastu stojí postoj k islámu, kde přesah do dnešních dnů je zmíněn. Snad by se dalo namítat, že naše kultura je křesťanstvím přesycena, a proto není nutné jeho význam ještě více zohledňovat, ale to by muselo být předmětem šetření, do jaké míry dnešní děti vnímají křesťanství jako součást svého života. Na okraj ještě připomínka k Byzantské říši. V této podkapitole je zmínka o řecké osadě Byzantion (byzantijon).⁷⁶ Výraz v závorce je žákům doporučen k výslovnosti.

Pro ucelenou představu o posloupnosti kapitol ve druhé části dějepisu, ještě bude vypsáno řazení následujících kapitol, aby bylo zřejmé, jak si autoři poradili s prostorem a časem v následných dějinách, kdy křesťanství zapouštělo své kořeny u nás. Je zřejmé, že důraz je kladen v této části učebnice na počátky českých dějin. Po kapitole Franská říše a Byzantská říše následuje Křesťanství v raněstředověké Evropě a Arabové a jejich výboje. O těchto kapitolách bylo pojednáno výše. Po kapitolách Slované, Počátek dějin českých zemí, Státy východních a jižních Slovanů je kapitola, která navazuje na Franckou říši a to Vznik Svaté říše římské. Sled kapitol je pak následující Velká Morava, Kočovní Maďaři a vznik uherského státu, následuje kapitola Počátky Českého státu, kapitola Křesťanství v Čechách je před kapitolou Život v přemyslovských Čechách atd.

⁷⁵ Srov. UČEBNICE Fraus.cz: Dějepis 2. stupeň ZŠ, <http://ucebnice.fraus.cz/rozsireni/dejepis-2-stupen-zs/>, (13.10.09).

⁷⁶ Srov. ČECHURA: op. cit., 10.

5.2.8 Christianizace na našem území

V kapitole o Velké Moravě je mezi šíření křesťanství z východu i ze západu stavěn příliš výrazný protiklad. Kořeny naší civilizace, které jsou spojeny s křesťanstvím jsou zatlačeny do pozadí na úkor jiných zájmů. Z učebnice není patrné, že „sto let před Cyrilem a Metodějem pronikla údolím Dunaje na Moravu nejprve irsko-skotská a vzápětí za ní pasovsko-bavorská misie. A přes Přemyslovce se velkomoravské křesťanství uchytilo v Čechách“⁷⁷, jako by se nejednalo o jediné náboženství.

„Řezenská kapitula připravovala misionáře pro práci ve slovanském sousedství a misionáři hlásali evangelium samozřejmě v jazyku pohanského obyvatelstva, jež mělo být získáno pro křesťanství.“⁷⁸ Toto hlásání a přijetí křesťanství slovanskými kmeny v Čechách je patrné ze změny pohřebního ritu okolo roku 800, kdy došlo ke změně od žárového pohřbívání k pohřbívání do země, neboť s přijetím křtu se změnil i názor na posmrtný život.⁷⁹ A jsou zde i další tendenční nepřesnosti⁸⁰, chybí zmínka o křtu čtrnácti českých knížat z roku 845 v Řezně.

Není možno vytrhávat věty z kontextu, ale bez zpracování historických souvislostí a neuvedení předcházejících historických událostí té doby, poukazuje věta, že „... větší část bývalé Velké Moravy se rozpadla na drobná knížectví. Nejvýznamnější z nich bylo přemyslovské knížectví v Čechách“⁸¹, tento text je pod kapitolou Zánik velkomoravské říše a v kapitole Počátky českého státu je tento odkaz v úvodu také zmíněn⁸²..., což je dokladem toho, jakým směrem se ubírá zmiňovaná tendence. Tento problém nastoluje i článek Petra Placáka, spisovatele a historika, šéfredaktora časopisu Babylon, Proč má „středověké“ 28. září stále smysl, kde je mimo jiné citován Ivan Dřímál z Moravské národní strany s jeho argumentem proč 28. září nemůže být vyhlášeno Dnem sv. Václava, což byl návrh poslanců, který chtěl zohlednit staronové postavení v oblasti státních svátků. Jeho argument poukazoval na „problém“ povyšování svatováclavského mýtu nad široký celoevropský křesťanský i civilizační význam cyrilometodějský na Moravě, s poukazem na nacistickou diskreditaci svatováclavského kultu. Petr Placák tyto argumenty vyvrací

⁷⁷ PLACÁK Petr: Proč má středověké 28. září stále smysl, http://zpravy.idnes.cz/proc-ma-stredoveke-28-zari-stale-smysl-dw4-/kavarna.asp?c=A080926_161823_kavarna_bos, (30.10.2009)

⁷⁸ KADLEC: Přehled českých církevních dějin I., op. cit., 10.

⁷⁹ Srov. tamtéž.

⁸⁰ Srov. ČECHURA: op. cit., 25.

⁸¹ ČECHURA: op. cit., 26.

⁸² Srov. ČECHURA: op. cit., 27.

a poukazuje na hloubku problému.⁸³ Na závěr polemiky je citován TGM „...skutečným zakladatelem české národní svébytnosti a nezávislosti je právě sv. Václav. Masaryk to řekl: Ježíš, ne Caesar.“⁸⁴ Státní svátek nakonec prošel jako Den české státnosti.

5.2.9 Počátky českého státu

Počátky českého státu jsou kladeny chronologicky po Velké Moravě a kapitole Kočovni Maďari a vznik Uherského státu, i když na straně 17 je sice kapitola Počátek českých dějin s tím, že uvedené informace jsou nedostatečné. Kosmasova kronika je zmiňována až na 27. straně, v kapitole Počátky českého státu, i když se také vztahuje k příchodu Slovanů. Pod nadpisem Staré pověsti a skutečnost, pro autory této učebnice, jak informují žáky: „zatímco pro moderní vědu počátky českého státu zůstávají záhadou.“⁸⁵ je tedy záhadná. Co si asi student z této poznámky má uchovat? Takto by se daly zhodnotit mnohé historické události...

Pod nadpisem Počátky českého státu je tento úvod do učiva „V době rozkvětu velkomoravské říše byly její součástí také dnešní Čechy. Na tomto území žilo několik kmenů, mezi nimiž získali nejvýznamnější postavení Čechové...“⁸⁶. Pekař, náš přední historik, hovoří o epizodě v kontinuálních českých dějinách, kdy bylo české území pod velkomoravským vlivem. Jedná se také o nejméně druhou vlnu christianizace, o čemž svědčí dobrovolný křest českých knížat v Řezně, jak uvádí, rozhodli se přijmout křesťanskou víru o sto let později než Bavoři a padesát let později než Sasové, v soudobé christianizaci pohanských národů událost bezprecedentní, což svědčí o politické zralosti a prozíravosti našich předků.⁸⁷

⁸³ Srov. PLACÁK Petr: Proč má středověké 28. září stále smysl, http://zpravy.idnes.cz/proc-ma-stredoveke-28-zari-stale-smysl-dw4-/kavarna.asp?c=A080926_161823_kavarna_bos, (22.1.2010).

⁸⁴ PLACÁK Petr: Proč má středověké 28. září stále smysl, http://zpravy.idnes.cz/proc-ma-stredoveke-28-zari-stale-smysl-dw4-/kavarna.asp?c=A080926_161823_kavarna_bos, (22.1.2010).

⁸⁵ ČECHURA: op. cit., 28.

⁸⁶ ČECHURA: op. cit., 27

⁸⁷ Srov. PEKAŘ: O smyslu českých dějin op. cit., 10-49.

5.2.10 Nedostatečný objem učiva

Nedostatečnou informovaností je oslabován význam učiva pro studenty, pouze ve stručnosti jsou naznačeny dále nedostatky. V učebnici není uvedeno datum ke knížeti Bořivoji, ve srovnání s obdobnou učebnicí⁸⁸, jsou v této prameny týkající se počátku českých dějin oslabovány.⁸⁹ Naproti tomu je zdůrazňována svrchovanost Velké Moravy⁹⁰. Jméno jeho následníka a otce svatého Václava Vratislava v souvislosti s kapitolou První Přemyslovci také není uvedeno, i když se zde hovoří o vnucích.⁹¹

Svatému Václavu je v této učebnici skutečně věnována velmi malá pozornost, vzhledem k tomu, jaký význam má pro českou historii...⁹² Studenti se nedozví, nic o životě Václava ani za jakých okolností byl Václav zavražděn a jaký význam má jeho duchovní odkaz pro českou historii.⁹³

U Boleslava I. není zmínka o jeho pokání, ani to že svatořečení Václava je aktem jeho vlády.⁹⁴ Tribut, který platil sv. Václav je přisuzován jen, (bez dalšího kontextu na římskou říši, neboť by bylo vhodné uvést, že tímto docházelo ke ztvrzení příslušnosti k tomuto svazku již zaznamenaném ve starší době karolínské z roku 817 a 822⁹⁵), jeho vládě, s tím že je zde informace, že Boleslav odmítl platit poplatky německé říši, ale zmínka o tom, že též i on je platil, chybí... Tento poplatek sahá do stoleté tradice před Václavem a tato tradice byla uznáním císařské svrchovanosti.⁹⁶

⁸⁸ Srov. BENEŠ: op. cit., 45. „Pověsti, vážící se k nejstarším dějinám českého národa, jež písemně zachytil v 10. stol. mnich Kristián a na poč. 12. stol. kronikář Kosmas, nejsou dnešní historickou vědou považovány jen za pouhé pověsti, postrádající jakýkoli reálný základ. Srovnání jejich údajů s archeologickým a především etnografickým materiálem ukazuje, že jsou v nich obsaženy mnohé reálné údaje“.

⁸⁹ Srov. ČECHURA: op. cit., 28. „Zatímco pro moderní vědu zůstávají počátky českého státu v mnohém záhadou, české pověsti a staří kronikáři popisují nejstarší dějiny dost podrobně, ale často v rozporu s archeology zjištěnou skutečností“.

⁹⁰ ČECHURA: op. cit., 28, Cituji třetinu textu, která je pod nadpisem První přemyslovci: „... Druhým významným činem (Bořivoje) bylo přijetí křesťanství, a to na Velké Moravě. Český stát byl tehdy na mocné říši na východě zcela závislý. Po smrti moravského Svatopluka se postavení Přemyslovců postupně upevňovalo. Zásahu na tom měli vnuci Václava a Boleslava“.

⁹¹ Srov. tamtéž, 28.

⁹² Srov. ČECHURA: op. cit., 29.

⁹³ Srov. PEKAŘ Josef: Z duchovních dějin českých, Praha: Melantrich, 1941, 9-59.

⁹⁴ Srov. tamtéž, 29.

⁹⁵ Srov. PEKAŘ: O smyslu českých dějin op. cit., 43.

⁹⁶ Srov. tamtéž.

5.2.11 Schematičnost

Ve srovnání s velkomoravskou říší je v této učebnici také řeč o tributu, ale daleko smířlivěji, neboť tímto poplatkem jsou vykupovány mírové vztahy...⁹⁷

Pekař polemizuje obrazně řečeno s tvrzením v učebnici, že byl Václav poražen Jindřichem Ptáčníkem, neboť nešlo o mocenský boj s Čechy, ale o Čechy, a soubojem mezi Sasy a Bavorsy.

Vyobrazení tohoto období v podání této učebnice vede k jisté schematičnosti, s oslabováním křesťanského náboje, poztrácí hloubku odkazu, který je základem naší historie. Není možno v této práci zacházet do přílišných historických podrobností, neboť toto není cílem práce, ale historie není trhací kalendář, a odpovědnost k utváření vztahů k okolním národům a vytváření současných dobrých vztahů i na základě historie jsou důležitější než prohlubování či utvrzování v dějinné nevraživosti vůči okolním národům. Tento pozitivní cíl je i cílem v RPV ZV.

Pekař uvádí, vrátíme-li se k výše zmíněné interpretaci, že Jindřich byl spojencem Václava a ten také obdržel od Jindřicha část saského pokladu, ostatků sv. Víta. Václav dal svůj nový chrám zasvětit právě tomuto světcovi. Jindřichovo tažení do Čech připisuje reakci na zavraždění svého přítele, které nemohlo zůstat bez povšimnutí.⁹⁸

Boleslav je v učebnici nazýván přízviskem Ukruťný. Jejich matka Drahomíra a její boj o moc není zpracován, jen je zmínka o tom, že Václavova babička byla zavražděna, ale ani není zmíněno kým. Což vůbec neodpovídá odkazu sv. Ludmily, jejíž hrob je dodnes na Pražském hradě.

Ve srovnání s již zpracovaným obdobím Svatoplukovy vlády je zde vyhrazeno velmi málo prostoru těmto zmapovaným a pro studenty historicky důležitým dějinám. Jelikož je toto učivo určeno žákům sedmé třídy a to i na gymnáziích, je obsah učiva a tím i informovanost dost mizivá vzhledem k významu těchto událostí v českých dějinách.

Kořeny naší státnosti spočívající v procesu, kdy jsme se postupně povznesli na roveň okolních kulturních národů tím, že začala pozvolná christianizace, ta je nyní potlačována na úkor jiných zájmů

⁹⁷ Srov. ČECHURA op. cit., 25.

⁹⁸ Srov. PEKAŘ: O smyslu českých dějin op., cit., 45.

5.2.12 Výročí svatého Václava

Analýza toho, jakým způsobem „historikové“ přistupují k dějinám našeho národa a manipulují pohledem na historickou situaci a to tím, že zamlčují skutečnosti nebo uvádějí nepravdy jen proto, aby zviditelnili své postraní zájmy, je varovná. Pro hledání konsensu bylo provedeno podrobnější zkoumání tohoto období⁹⁹, což uvádělo do stále většího manipulativního prostředí, jehož znakem je prosazování „jakéhosi“ a bohužel ne historického pohledu na dějinné události. Jelikož toto je páčáno na vytváření si jasných postojů k národu a státnosti, ba dokonce i ke křesťanství, byla tomuto tématu v práci věnována větší pozornost, čímž došlo k prodlevě při posuzování učebnice. Nebudou zde uvedeny konkrétní příklady¹⁰⁰, těch je v současných učebnicích i na stránkách internetu, kde mají studenti informace čerpat, víc než dost.

Obrat nastal v situaci, kdy do České republiky zavítal papež Benedikt XVI. Na stránkách internetového portálu IDNES vyšel článek zabývající se historickou postavou svatého Václava, i související další články zabývající se tímto obdobím a podávající názorný pohled na historii. Jako příklad uvádím pojednání „Kdo vlastně byl svatý Václav, kvůli kterému papež navštívil Česko?“¹⁰¹, jehož autorem je Petr Kubín, přednáší církevní dějiny na KTF UK, s historicko kritickým a osvobozujícím pohledem na postavu svatého Václava. Další zajímavý článek se vyjadřuje k naší státnosti. Proč má „středověké“ 28. září stále smysl¹⁰² a snaží se uvádět na pravou míru proč, kdy a jak se manipuluje dějinami

⁹⁹ K této analýze byla prostudována odborná literatura o historii, internetové portály, ale i soudobé učebnice dějepisu a učebnice literatury a porovnány, jak se vyrovnávají s tímto obdobím. Toto bylo učiněno i s počátkem dějin a zkoumáno, jak které učebnice prezentují různé přístupy a i s přihlédnutím na zpracování dané problematiky pak bylo přistupováno k následnému hodnocení. Zde, ale nenastal konflikt, situace byla mnohem průzračnější a bylo jasné, jak autoři k této problematice přistupovali. Kdežto v tomto období (raného středověku) by se též mohlo zdát, že je to jasné, ale způsobuje to potíže v tom, že ideologie zaměřená proti křesťanství v kapitole o počátku dějin je zřejmá linie, vůči které se v této práci vymezujeme, ale dezorientace či záměrná prostota a ochuzení studentů o historii vlastního národa s cílem zviditelnovat či oslabovat jisté aspekty historie, se musí obrátit proti pedagogovi (předpokládám, že pisatel učebnice historie sleduje edukační záměr), neboť jeho žák nebude náležitě vzdělán v oboru historie a jeho úsudek a potenciál bude oslaben. Samozřejmě k tomuto dochází v předmětu našeho zkoumání a to u křesťanství zcela přímočaře, a proto to tolik neudivuje, i když napáchané škody jsou nedozírné.

¹⁰⁰ Jeden za všechny stojí za zmínku: časová přímka v Atlase českých dějin I. mimo jiné uvádí rok. 831 - předpokládáný křest moravských velmožů v Řezně a v textu, který je dále v atlase, je uvedeno: ... „Roku 822 se čeští a moravští velmoži účastnili franského sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem, v roce 845 přijalo čtrnáct českých knížat s družinami křest v Řezně (moravská knížata snad již roku 831)...“ SEMOTONOVÁ Eva: Atlas českých dějin. 1. díl- do r. 1618, Praha: Kartografie, 1998, 14, 20.

¹⁰¹ Srov. KUBÍN Petr: Kdo to vlastně byl svatý Václav, kvůli kterému Česko navštívil papež, http://zpravy.idnes.cz/prijizdi-kvuli-nemu-papez-kdo-vlastne-byl-svaty-vaclav-pgu-/kavarna.asp?c=A090925_161559_kavarna_bos, (30.9.2009).

¹⁰² Srov. PLACÁK Petr: Proč má středověké 28. září stále smysl, http://zpravy.idnes.cz/proc-ma-stredoveke-28-zari-stale-smysl-dw4-/kavarna.asp?c=A080926_161823_kavarna_bos, (30.9.2009).

a komu to prospívá. „Svatý Václav stojící a bdící“¹⁰³ se také zabývá tímto tématem. Jeho autorem je historik, děkan Filozofické fakulty, který upozorňuje na to, jak se pohledy na tohoto svätce měnily pod vlivem změny režimů posledního 20. století. Je upozorněno na proměnu duchovního odkazu svätého Václava, na státnický rozměr. Tyto aktuální polemiky zveřejněné během posledních dvou let na jednom internetovém portálu svědčí o živých dějinách, které hrají stále důležitou roli v našem životě a našich dějinách. Má cenu se jimi zabývat a v reálu možností, co se informací týče, být pravdivý k sobě i historickému odkazu.

5.2.13 Pražské biskupství

Vrátíme-li se po tomto exkursu opět k učebnici, z křesťanského pohledu zmínka o zakládání kostelů v Čechách je mizivá, nejsou zmiňovány první kostely např. zasvěcený Panně Marii, svätému Klimentu, svätému Petru...

Jak je zacházeno s informacemi, je patrné na následující ukázce, nejspíše vlivem nutnosti co nejvíce zestručnit učivo dochází ke zjednodušení. Rok vydání buly je v učebnici uveden jako „získání souhlasu od papeže“ a uveden letopočet 973, ale papež zemřel 6. září roku 972, proto bula byla vydána před tímto datem, následné ztvrzení této buly nastalo roku 973 a zahájení činnosti roku bylo 976.¹⁰⁴ Komentář k pražskému biskupství, které tímto bylo založeno, je tento: „Církev v Čechách tak přestala být závislá na německých biskupech a osamostatnila se. Rozhodnutí, kdo z duchovních se stane biskupem, bylo zcela v rukou knížete. V nejstarších dobách považoval kníže pražského biskupa více za „svého“ kaplana než za samostatnou hlavu české církve. Vždyť to byl také on, kdo mu daroval pozemky a poddané.“¹⁰⁵ K tomuto tématu se vztahuje text z Přehledu českých církevních dějin, který se zmiňuje o tom, že „toto bylo hrubé zasahování laiků do církevního života a vyžádalo si mnoho úsilí a času než bylo odstraněno“¹⁰⁶. V učebnici tento stav věci, jak je patrné z úryvku, není zřejmý, což nedotahuje myšlenku o područí církve v Čechách.

¹⁰³ Srov. STEHLÍK Michal: Svatý Václav stojící, bdící, http://zpravy.idnes.cz/svaty-vaclav-stojici-bdici-d0l-kavarna.asp?c=A080130_173730_kavarna_bos, (30.9.2009).

¹⁰⁴ Srov. KADLEC: Přehled českých církevních dějin I.: op. cit., 61.

¹⁰⁵ ČECHURA: op. cit., 29.

¹⁰⁶ KADLEC: Přehled českých církevních dějin I.: op. cit., 87.

5.2.14 Písemnictví

Pod nadpisem Kostely a kláštery je téměř polovina z celkového textu věnována citaci z Kosmovy kroniky, která se týká pohanských zvyků za knížete Břetislava.¹⁰⁷ Ze dvou aspektů šíření křesťanství z pohledu knížat je upřednostněn pouze jeden a to mocenský, ale aspekt náboženský, který se týká víry, a jeho dopad, v této učebnici buď není zmiňován nebo na něj není kladen odpovídající důraz.

Hospodine, pomiluj ny je nejstarší česká duchovní píseň, která by si zasloužila zmínku v učebnici dějepisu pro žáky základní školy. Ač jsou pod nadpisem Rozvoj písemnictví¹⁰⁸ uvedeny legendy, a kroniky, dále je zmiňován i Vyšehradský kodex¹⁰⁹ ukázka chorálu chybí. K rannému středověku jsou zde konkrétně citovány úryvky z Kosmovy¹¹⁰ a Vincencovy kroniky¹¹¹, ale zmiňovaná píseň uvedena není, i když v dějinách hraje tak významnou roli.¹¹² Stejně jako Svatováclavský chorál, jehož kořeny spadají do 12. století, v učebnici není citován.

Ještě se vraťme k Vyšehradskému kodexu. Výklad v učebnici je tento: „Je to velmi cenná, bohatě zdobená kniha, z níž bylo čteno při korunovační slavnosti“,¹¹³ což je pravda, ale ne úplná. Ve skutečnosti jde o evangeliář.¹¹⁴

5.2.15 Každodenní život

V kapitole Vrcholný a pozdní středověk - Proměna středověké krajiny - Nová podoba vesnice je zmínka o „farním kostele“, (hodnocení této informace je pozitivní), „...neboť se vlastně jednalo o středisko společenského života“, text dále pokračuje

¹⁰⁷ Srov. ČECHURA: op. cit., 31.

¹⁰⁸ Srov. ČECHURA: op. cit., 31.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, 38.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, 28, 31, 32-33.

¹¹¹ Srov. tamtéž, 36.

¹¹² Srov. BENEŠ Zdeněk, PETRÁŇ Josef: České dějiny I., Praha: Práce, 2002, 65.

¹¹³ ČECHURA: op. cit., 38.

¹¹⁴ UHLÍŘ Zdeněk: Kodex vyšehradský, <http://www.veda.cz/article.do?articleId=13000>, (17.9.2009). „*Codes Vysegradensis* Nejznámějším rukopisem pražské Národní knihovny je evangeliář z 11. století nazývaný tradičně Kodex vyšehradský. Vznikl podle všeho v souvislosti s královskou korunovační knížetou Vratislava II. (na krále korunován 1085). Jeho pořizovatelem byla nejspíš vyšehradská kapitula.“

„...dalším místem...byla právě krčma“.¹¹⁵ Nadále v kapitole Každodenní život na vesnici se nachází paralela k předchozímu textu, neboť se zde mimo jiné píše, že se lidé často scházeli v krčmách ke společenským zábavám.¹¹⁶ Vliv křesťanství na život lidí není rozebírán. V obdobných učebnicích bývá na vliv křesťanství v každodenním životě poukazováno.

5.2.16 V průběhu celého středověku

V oddílu Vrcholný a pozdní středověk, který právě probíráme, úplně chybí kapitola, která by se významněji věnovala klášterům a kapitulám v Čechách, ale i jinde v Evropě, je opomíjen jejich vliv na evropskou civilizaci.¹¹⁷ O kláštích je sice v oddílu Raný středověk napsán text s barevným potiskem, což je ovšem nepovinné učivo¹¹⁸ a uveden odstaveček, který se vyjadřuje k významu církve, i klášterů, během „celého“ středověku. „V průběhu celého středověku se křesťanská církev významně podílela na rozvoji tehdejší kultury, písemnictví i malířství či stavitelství. Kněží hovořili i psali latinsky, mniši v kláštích opisovali knihy nebo je i sami psali. Kláštery se tak stávaly středisky vzdělanosti.“¹¹⁹ Nacházíme se o dalších padesát stránek dál v období, jak již bylo zmíněno, vrcholného a pozdního středověku po odstavci Středověká vzdělanost, kdy se datuje zakládání univerzit, je pojednáno především o těchto školách, o křesťanském odkazu té doby je uvedeno jen velmi málo nedostačujících informací.

5.2.17 Křížové výpravy

„Na východním pobřeží Středozemního moře ležela Palestina, kde na počátku našeho letopočtu žil a působil Ježíš Kristus. Již v 7. století se Palestina stala součástí arabské říše...“¹²⁰ Takto začíná kapitola o Křížových výpravách. Křížové výpravy jsou stručně probrány, jejich hodnocení je neutrální. Jen by bylo vhodné počátky našeho letopočtu probrat v samostatné kapitole, popsat historickou postavu Ježíše, apoštoly i vznik

¹¹⁵ Srov. ČECHURA: op. cit., 39.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, 40.

¹¹⁷ Srov. BENE: op. cit., 83-84.

¹¹⁸ Srov. ČECHURA: op. cit., 12-13.

¹¹⁹ ČECHURA: op. cit., 13.

¹²⁰ Tamtéž, 46.

evangelií. Kdyby se křížové výpravy vztahovaly k již uceleně probrané látce historicky zařazené, bylo by to vhodnější a názornější pro ucelený pohled na křesťanství.

5.2.18 Karel IV.

Anežka Přemyslovna je v učebnici krátce uvedena i její činnost a poznámka, že byla svatořečena katolickou církví. I když nespadá do vlády Karla IV, nebyl důvod zřizovat samostatnou kapitolu, proto je zmínka zde. Ještě jeden svatý je zmiňován, ten spadá do vlády Karlova syna Václava IV., přímo se neřeší, o co šlo ve sporu s Janem z Jenštejna, ale uvádí, co se stalo Janu z Pomuku a že byl též svatořečen.

Odkaz Karla IV. v jeho duchovním rozměru v učebnici není dostatečně vykreslen¹²¹, ale naprostá ignorace jeho zbožnosti a jeho snahy o šíření křesťanství. A také dědictví s křesťanským odkazem v podobě architektury úplně chybí, dále pak jeho vztah s papežskou kurií.¹²² Hradu Karlštejnu je upřena jeho sakrální funkce...¹²³

5.2.19 Reformní hnutí

Když bylo v učebnici posuzováno toto období, bylo řazeno do křesťanského pohledu na dějiny a vcelku bylo hodnoceno jako neutrální, protože přinášelo dějinné události, které v učebnici byly popsány se zřetelem na historicitu. Učebnice se příliš nezabývá schizmatem církve, i když ho zmiňuje. Převážně se zabývá reformačními snahami v Čechách, které byly ovlivněny z ciziny.¹²⁴

Nadpis Jan Hus i obrázek „Mistr Jan Hus na hranici“¹²⁵ jsou hodnoceny neutrálně. Z křesťanského hlediska patří do dějin církve a je zde informační náboj neutrální vzhledem k učebnici. Ovšem z křesťanského pohledu katolické církve by se dalo výkladu vytknout, že je jednostranný a nevyvážený.¹²⁶ Díky reformnímu hnutí se procentuálně zvýší počet hodnocených křesťanských informací, není možné je ignorovat, ale přínos pro

¹²¹Srov. ČECHURA: op. cit., 53.

¹²²Srov. RADA Ivan, VANÍČEK Vratislav, ČORNEJ Petr, ČORNEJOVÁ Ivana: Dějiny zemí Koruny české I., Praha: Paseka, 1992, 108-120.

¹²³Srov. PEKAŘ Josef: Dějiny československé, Praha: Akropolis, 1991, 44.

¹²⁴Srov. ČECHURA: op. cit., 55-56.

¹²⁵ČECHURA: op. cit., 57.

¹²⁶Srov. KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve II., Olomouc: Vydavatelství University Palackého, 1993, 266-273.

informovanost žáků o křesťanství a jeho podstatě není příliš významný, i když neodmyslitelně patří k našim dějinám. Oproti tomu kladné katolické postavy nejsou prezentovány a nebo jejich význam je oslabován či není uvedeno jejich katolictví, duchovní odkaz.... Spíše je prezentován text tak, že katolické straně je nutno se bránit a odporovat papeži, kladné příklady ve vztahu ke katolictví chybí. Nebo nejsou zpracovány vyváženě. Smysl a obsah křesťanské nauky a přesah do současnosti z učebnice není patrný, a proto text působí jednostranně.

5.2.20 Husitské války

V této kapitole se studenti dozvídají, že v církvi je zvyk přijímání oltářní svátosti pod obojí způsobou.¹²⁷ V kapitole jsou popsány historické události. Jinak se na tuto kapitolu vztahuje to, co již bylo napsáno výše u Jana Husa. Autor se při líčení historických událostí nechal unést: „Konečně U Malešova roku 1424 dokázal již slepý hejtman porazit katolické pány...“¹²⁸ a „ Kolik peněz a času muselo stát, než se shromáždila mohutná křižácká armáda! A ta se rozprchla...“¹²⁹. Věnovaná pozornost Janu Žižkovi v této učebnici je významná. Rozepisuje se o něm na, v naší míře, 200mm, což co do stručnosti textu k jiným historickým událostem je velmi mnoho. Zrovna tak je rozepisováno o Husovi 190mm. Pro srovnání historická postava Ježíše zpracována v samostatné kapitole není, Karel IV. čítá 440mm a jeho syn Václav IV.170mm, kníže Rastislav 150mm. Václav je společně v kapitole s Boleslavem, neboť kapitola je nazvaná Václav a Boleslav a činí pouhých 145mm. Karel Veliký - 60mm a další panovníci mají méně prostoru než zmíněný Žižka. Některé významné osobnosti jsou zmiňovány v rámci jiné kapitoly jako např. Vojtěch, Anežka Přemyslovna...

Na rozporuplný dějinný pohled na Jana Žižku není upozorňováno, je vykreslen jako vynikající a slavný bojovník. Palacký vidí ve smrti Jana Žižky prospěch pro celou zemi, obdiv k Žižkovi mísí se se zatracením a politováním, dále pak píše, že to byl fanatic.¹³⁰

Bylo velmi složité rozhodnout, jak naložit s touto látkou. Nakonec bylo zvoleno hodnocení toto, kde se učebnice vyjadřuje k církevním otázkám a ke křesťanství hodnotit většinou neutrálně a mapování bitev, husitské výzbroje nezahrnovat do hodnocení a ponechat ho v látce, která se týká celku, tedy bez křesťanské tematiky.

¹²⁷ Srov. ČECHURA: op. cit., 58.

¹²⁸ ČECHURA: op. cit.,60.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ PEKAŘ Josef: Postavy a problémy českých dějin, Praha: Vyšehrad, 1990, 110-129.

5.2.21 Český král Jiří z Poděbrad

Velmi velká pozornost je věnována Jiříku z Poděbrad, celkem 310mm. Pozoruhodný je výklad dějin cit.: „...Těsně před korunovací přislíbil církevním hodnostářům, kteří měli korunovací provést, že bude poslouchat příkazy papeže, bránit svým poddaným v kacířství a hájit čistou křesťanskou víru. Svůj slib chápal pouze jako potvrzení, že bude vladařem „obojího lidu“. Církevní hodnostáři si to však vyložili jinak.“¹³¹ Tato interpretace se jeví nešťastnou.

A dále bez hlubšího rozebrání situace je jeho plán, budoucí spory v Evropě řešit mírovou cestou, podpořen tvrzením, že mu hlavně šlo o to, aby uchránil Čechy před vlivem a úklady papeže,¹³² bez podrobnějšího vysvětlení se jeví situace zkreslena.¹³³

Je také složité zhodnotit tento výklad třemi kategoriemi, které jsme si stanovili, ale nejbližší hodnocení se jeví neutrální, i když katolickou církev staví do negativního světla, což si protirečí, ale s odkazem na českou historii zůstaneme u tohoto hodnocení. Jedna zmínka bude po uvážení hodnocena negativně.

5.2.22 Evropa v pozdním středověku

Při zmínce o Janě z Arku není zmíněno její svatořečení. Ale mimo jiné se píše, že byla upálena jako čarodějnice, což mělo pro Francouze povzbudivý účinek v boji proti Angličanům. U jiných postav obvykle zmínka o svatořečení v této učebnici bývá uvedena.^{134 135}

5.2.23 Raný novověk - počátek

Vynález knihtisku Johanesem Gutenbergem přináší údaj o tištěné Bibli, ovšem s malým písmenem b, tedy bibli. Velká písmena v této učebnici, na počátku křesťanských termínů jsou slabou stránkou textu.

¹³¹ ČECHURA: op. cit., 62.

¹³² Srov. tamtéž, 64.

¹³³ Srov. RADA: Dějiny zemí Koruny české I., 179-184.

¹³⁴ Srov. ČECHURA: op. cit., 68.

¹³⁵ Srov. SCHAUBER Vera, SCHINDLER Hanns Michael: Rok se svatými, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, 259-262.

Rok 1453, dobytí Konstantinopole, je zmíněn v kontextu s úpadkem obchodu.¹³⁶ Zmínka o této události je i v kapitole Další vývoj byzantské říše¹³⁷ na začátku tohoto dílu. Jedná se o velice stručnou informaci.¹³⁸ Pod názvem kapitoly Asijské státy - Osmanská říše je další zmínka k dobytí Konstantinopoli a rok 1453.¹³⁹ Jedná se vždy o pouhé informativní uvedení skutečnosti, bez většího rozvedení, ale přesto je tato událost zmiňovaná na více místech, toto vede k prohloubení kontextu dané události, což v této míře o jiných historických faktech v této učebnici neplatí.

Na obrázku, který se vztahuje k italské renesanci, je fotografie s popiskem Dóm ve Florencii¹⁴⁰. V textu ani ve slovníčku se nevyskytuje vysvětlení slova Dóm, čímž není patrné, že se jedná o křesťanskou stavbu. Hodnocení bylo pozitivní, neboť splňuje podmínky pro toto hodnocení, i když není zřejmé, že studenti jsou schopni si identifikovat stavbu s křesťanstvím.

5.2.24 Tendenční směry

V této učebnici se také setkáváme s problematickým názorem, který prezentuje víru v Boha v tmářském světle, dalo-li by se to tak nazvat. Následuje citace: „Renesance se utvářela v protikladu ke středověkým názorům. Myšlení středověkého člověka vycházelo z víry v Boha, zatímco v renesanci začal být kladen **důraz na lidský rozum**, považovaný za rozhodující měřítko při poznávání světa. Z toho plynula důvěra ve vlastní schopnosti, které umožnily renesančním myslitelům, vědcům i umělcům dosáhnout tolika úspěchů. Významně se změnilo i chápání světa. Zatímco lidé středověku se upínali k nadpřirozenému světu a vkládali naděje do posmrtného života, **renesanční člověk si mnohem více vážil tohoto světa a snažil se pochopit zákonitosti**. Tím byla otevřena cesta pro poznání přírody. Velká změna nastala v hodnocení člověka. Zatímco ve středověku bylo středem zájmu hledání Boha, v renesanci se stal **středem zájmu člověk**.”¹⁴¹

¹³⁶ Srov. ČECHURA: op. cit., 75.

¹³⁷ Srov. tamtéž, 10.

¹³⁸ Srov. ČORNEJ Dějiny evropské civilizace I, 264-266.

¹³⁹ Srov. ČECHURA: op. cit., 78.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, 83.

¹⁴¹ ČECHURA: op. cit., 82.

Dostáváme se zde na počátek učebnice¹⁴², kde bylo pracováno s vědeckou a předvědeckou teorií o vzniku člověka, toto je v naprosté korelaci s tímto textem. Text v úvodu učebnice neumožňuje žákům připustit jiný filozofický pohled, natož pak teologický. Jak mají věřící studenti přistupovat k takto prezentované učební látce, když jim není v tomto dána svoboda, ale předkládán jen jediný možný „správný“ výklad. Je nesporné, že v novověku docházelo k rozvoji vědeckého poznání, ke vzniku humanismu, začal postupně masivní technický rozvoj, kterého jsme dnes svědky. Ale to neznamená, že toto stojí v opozici k eschatologické naději. Tento rozpor je uměle vytvořený, který vhná víru nebo vědu do opozice (srov. KKC 159). I když víra je nad rozumem, rozum totiž nestojí k víře v opozici, Bůh nemůže popřít sám sebe. Toto poznání je dané vývojem, kdy věda hledala místo a stálo to nemalé oběti, přesto a právě proto text jak je napsán v citaci výše, není vyvážený. Neboť tak jak je to podáno v učebnici, by mohlo vést k názoru, že víra ve vzkříšení je zpátečnický středověký systém a dotáhne-li se tato myšlenka do konce i dnešní muži i ženy, kteří vyznávají víru v Ježíše Krista jsou svými postoji vlastně ještě ve středověku.

Bylo by možné zaujmout stanovisko, že to co je v učebnici napsáno, je historický fakt, se kterým nic nenaděláme, jedná se pouze o prezentaci dějin a myslitelů, tak jak se vyvíjely.¹⁴³ I to je možné připustit, ovšem pak přetrvání víry v Boha nebylo překonáno a v učebnici není úplná pravda, protože myslitelé té doby nebyli ateisti.¹⁴⁴ A nehlásali svůj odklon v pohledu na vzkříšení.¹⁴⁵ Doba, která teprve přijde a je nazvána barokem, je i v této učebnici prezentována vírou a zbožností, která se projevuje i v kultuře tehdejší doby.¹⁴⁶

Otázka zní, proč slova o křesťanství, která jsou uvedena v tomto textu a vztahující se ke středověku, nezazněla v jeho úvodu.

5.2.25 Textová nuance

Ladění těchto historických textů v učebnici se jeví jako protikatolické. Vítězství nad katolíky je vítězstvím a příslušnost ke katolické církvi je slabost a zpátečnictví, jako

¹⁴² Srov. RULF: op. cit., 11.

¹⁴³ Srov. KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve III., Olomouc... Vydavatelství University Palackého v Olomouci, 1993, 303-304.

¹⁴⁴ Srov. RADA: Dějiny zemí Koruny české I., 204.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, 353-355.

¹⁴⁶ Srov. ČECHURA: op. cit., 120.

bychom se měli stále katolické církvi bránit, jako by bylo něco nepatřičného být katolík, či „pod papežem“. Pozorný čtenář tento trend zaznamená, argumenty jsou nasnadě, jedná se o ladění textu, nuance. Negativní postoj není vždy přímo vyjádřen, ale z textu vyplývá komu „fandit“.¹⁴⁷

Při hodnocení textu jsou na zřetel brána fakta a na tyto nuance, není brán zřetel, nestaví-li se text přímo proti křesťanství a hodnocení v těchto případech je převážně neutrální. Pro srovnání je například možné vzít text z Dějin Evropské civilizace I. kapitola Anglie v době reformace¹⁴⁸ a porovnat s textem v učebnici kapitola Alžběta a Marie Stuartovna¹⁴⁹.

Oběti Bartolomějské noci v historických pramenech jsou uváděny v rozmezí od dvou tisíc do desítek tisíc, tato učebnice se drží výkladu, že šlo o několik desítek tisíc obětí.¹⁵⁰ V ukázce je citován Mikuláš Dačický, kde mimo jiné popisuje „papežovu velkou radost nad tímto triumfem“, počet obětí se v této ukázce pohybuje okolo třech tisíc.¹⁵¹

Složitě je, jak zhodnotit větu: „...Místo něho ale vládla královna-vdova Marie Medicejská, která stranila Španělsku a katolictví. S její vládou nebyl téměř nikdo spokojen.“¹⁵² Tento zjednodušující, až příliš vágní výklad je těžké rozkrýt a posoudit. Kam tato věta směřuje? Je nutné ji hodnotit vzhledem ke křesťanství pozitivně, negativně nebo neutrálně? Stranila katolictví nejspíš nehlásá pozitivní vjem pro čtenáře. Zdá se, že rozhodování a hodnocení textu se stává stále složitější, je neustále nutné sledovat dějinný kontext a vypořádávat se s bezprávím, které dějiny s sebou přinášejí. Hodnotit text v kontextu křesťanství a pohledu katolictví, užijeme-li citovaný termín, je víc než problematické.¹⁵³ Dějiny evropské civilizace uvádějí, že „Na katolickou stranu se postavila rovněž Kateřina Medicejská“. Dá se říci, že popis situace je stejný, je to totéž, ale „straním-li někomu“, je trochu posunuto ve smyslu spravedlnosti.

Necht' je ještě jednou připomenuto, že je těžké hodnotit historický text z křesťanského hlediska, zmítá-li se dějinné období v krutých politických bojích a je tak krvavé a na stranách, které vystupují proti sobě, jsou páchána příkoří a bezpráví.

¹⁴⁷ Srov. ČECHURA: op. cit., 90., Jak toto dění popisují historikové Belgie?

¹⁴⁸ Srov. ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I.: op. cit., 325.

¹⁴⁹ Srov. ČECHURA: op. cit., 93.

¹⁵⁰ Srov. ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I.: op. cit., 327.

¹⁵¹ Srov. ČECHURA: op. cit., 93.

¹⁵² Srov. ČECHURA: op. cit., 94.

¹⁵³ Srov. ČORNEJ: Dějiny evropské civilizace I.: op. cit., 327-327.

Je zajímavé porovnat odstavce, kde je zmiňováno úsilí Karla V. o centralizaci říše, s potřebou pevné jednotné vlády a z toho plynoucí korunovace Ivana IV. Hrozného carem.¹⁵⁴ Věta: „Rozsáhlý stát potřeboval pevnou jednotnou vládu.“ je pozoruhodná, i s kontextem hrůzovlády samoděržaví.

V kapitole Náboženské poměry v českém státě v době předbělohorské a následující kapitoly, zdá se, že text v nich, je psán již bez oněch nuancí, které působily nesnáz v hodnocení předešlého textu, nejspíš jej vypracovával jiný autor. Více se drží popisu historie a nezavdává dojem, na kterou stranu se přiklonit.

5.2.26 Carské Rusko

V kapitole Rusko za cara Petra I. pod nadpisem Posílení armády a absolutistické vlády je mylná informace, že Petr založil v roce 1703 nové hlavní město nazvané po něm Petrohrad (Sankt Peterburg).¹⁵⁵ Tento název **Sankt-Pitěr-Burch** (Санкт-Питер-Бурх) je imitací nizozemského názvu *Sankt-Pieterburch*, město ovšem nepojmenoval po sobě, ale po svém patronu apoštolu Petru, název v učebnici je poněmčená forma původního názvu, která se posléze ujala.¹⁵⁶ Fakt, že název je po světcí a ne po carovi, jeví se markantní. Vede to k úvaze, že předlohou k této učebnici mohla být učebnice z doby totality. Pod nadpisem Ruské impérium je popis střetu Ruska se Švédskem (bitva u Poltavy) během roku 1709 popsán s velkým zaujetím pro Rusko.

¹⁵⁴ Srov. ČECHURA: op. cit., 96, 97.

¹⁵⁵ Srov. ČECHURA: op. cit., 124.

¹⁵⁶ Rov. WIKIPEDIE: Petrohrad, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Petrohrad#N.C3.A1zev>, (21.11.2009).

6 DĚJEPIS. NOVOVĚK

HLAVAČKA Milan: Dějepis 8. Novověk. Pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1999 Učebnice je zpracována podle osnov vzdělávacího programu ZÁKLADNÍ ŠKOLA z roku 1996

Tato učebnice navazuje na grafickou úpravu předešlých učebnic s tím, že nedochází k barevným odlišnostem v názvech kapitol ani odstavců, vyskytuje se jen navíc podtrhávání názvu odstavců, které se zdá být vyjádřením jisté linie v učebnici. Nese název O lidech a době. Na rozdíl od druhého dílu učebnice tato začíná Úvodem.

6.1 Tabulka 3

Legenda k tabulce č. III.: **díl uč.** – konkrétní díl učebnice dějepisu

ilustrace – obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici

text – nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly

celkem – celkový počet např. obrázků...

poz. – pozitivně hodnoceno

neutr. – neutrálně hodnoceno

neg. – negativně hodnoceno

celk. kř. – celkem s křesťanskou tematikou

CK – celkem s křesťanskou tematikou ilustrací

CC – celkem ilustrací

otázky – otázky a úkoly

délka sl. – délka sloupce v mm

III. – Dějepis 8. Novověk. Pro 8. ročník základní školy a 3.

ročník osmiletého gymnázia

% – procentuální počet

Tabulka č. III.

díl uč.			III.	%
ilustrace	obrázek	celkem	171	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	2	1,2%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	2	1,2%
	fotografie	celkem	37	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	1	2,7%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	1	2,7%
	mapy	celkem	13	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	0	0,0%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	0	0,0%
	CK	3	1,4%	
	CC	221	100%	
text	nadpis	celkem	271	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	1	0,4%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	1	0,4%
	sloupec [mm]	délka sl.	26820	100%
		poz.	20	0,1%
		neutr.	540	2,0%
		neg.	10	0,0%
		celk. kř.	570	2,1%
	otázky	celkem	151	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	1	0,7%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	1	0,7%

Je pozoruhodné, že se v tomto dílu vyskytuje jen jedna fotografie s křesťanskou tematikou. Celkového textu s křesťanskou tematikou je v tomto dílu jen 2,1%. Téměř se nevyskytuje pozitivní hodnocení u textu, negativní se nepromítá do procentuálního hodnocení.

6.2 Komentář k tabulce 3

Dostáváme se do druhé poloviny práce, již je velmi ustálený styl analýzy hodnocení a nedochází k revizi vlivem postupujících nároků ve specifčnosti textu. Je zřejmý rozsah

učiva s křesťanskou tematikou a je zřejmé, že křesťanství není prioritou této učebnice a za svůj cíl si neklade seznámit žáky ani s obsahem a posláním křesťanství ani s vývojem dějin církve či rozvojem křesťanství. Výstupů ke komentáři k tabulce je mnohem méně, protože v tomto dílu o novověku je dán křesťanství malý prostor, je řešena mocenská politika, bitvy a probíhající revoluce a válečné stavy. Kladen je důraz na průmyslový rozvoj s postupujícími technickými vymoženostmi. Kulturní odkaz je promítnut do architektury, malířství, literatury a hudby, poukaz na díla s křesťanskou tematikou je jen po málu.

6.2.1 Duchovní pozadí osvícenecké doby

V duchu oslavy rozumu pokračuje přiblížení doby osvícenství. Podle této teorie, jak ozřejmují „osvícení“, není smyslem lidské existence jen posmrtná spása, která učí katolická a protestantská církev, ale především důstojnější život na zemi.¹⁵⁷ K této situaci je výstižný komentář v učebnici Dějiny evropské civilizace II., který toto osvětluje tím, že zesvětšňování totiž bylo vlastně jen zdánlivým vítězstvím, neboť úkolem rozumu již nebylo pochopit smysl života a světa, nýbrž jen kalkulovat a ovládat světový stroj, který by uspokojoval nárok na šťastný život. Metafyzická věčnost byla vyměněna za pohled do lepší budoucnosti.¹⁵⁸ Text v učebnici navazuje na notu z úvodu do renesance (kap. 5.2.1) a dále pak k úvodu učebnice ke vzniku člověka (kap. 4.2.1-4), jak již bylo zde v této analýze rozebráno. Je to směr, který vytěsňuje víru a křesťanský pohled na svět.

Pro úplnost textu výše je nutné podotknout, že v kapitole o romantismu je zmínka o tom, že tento směr kladl důraz na cit a víru oproti osvícenství.¹⁵⁹

Josef Dobrovský je v učebnici zmiňován jako osvícený učenec, ale není zmínka o tom, že byl duchovním.

¹⁵⁷ Srov. HLAVAČKA Milan: Dějepis 8. Novověk. Pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1999, 5.

¹⁵⁸ Srov. BĚLINA Pavel, KUČERA P. Jan, HAVEL Petr, FIDLER Jiří, PILÁT Vladimír, LÁNÍK Jaroslav: Dějiny evropské civilizace II., Praha, Litomyšl: Paseka, 1997, 71.

¹⁵⁹ Srov. HLAVAČKA, op. cit., 47.

6.2.2 Zánik Polska

V kontrastu ke zmiňovaným útokům Ruska, kde se píše v učebnici o tom, že konečně Petr I. zaútočil... (kap. 5.2.26), nachází se zde hodnotný komentář k dělení Polska, citován z Dějin Ruska, Praha 1995¹⁶⁰.

Sice se tyto úryvky přímo nedotýkají křesťanství, do tabulky se tím pádem nepromítají, ale přesto tento komentář se vymezuje proti bezpráví, které přináší další konflikty. Do stylu vyjadřování se promítá i postoj a zde je jasně vymezen. Nejedná se tedy o křesťanství jako takové, ani přímo o morální pohled toho co je dobré a co je špatné, přesto styl zpracování textu je vzhledem k výstupům z historie pozitivní.

6.2.3 Revoluční doba

V tomto dílu učebnice je učivo zaměřeno na dobovatelské války, revoluce a končí I. světovou válkou a vznikem Československa. Vliv křesťanství a církevní otázky nejsou v učebnici téměř řešeny. Většinou se jedná o kratičké zmínky, které se týkají majetku církve, sounáležitosti s katolickou církví, vztahu k příslušnosti k církvi, konfese, popř. ztráta křesťanských hodnot, odklon od víry...

Nejedná se v textu učebnice mnohdy ani o celá souvětí, ale pouze věty, větné členy. Hodnoceny v textu jsou ve velké míře neutrálně a aby je bylo možné zanést do tabulky, je použita nejnižší míra 5mm, i když tuto míru mnohdy poukaz na křesťanství ani nenaplňuje.

¹⁶⁰ Srov. HLAVAČKA, op. cit., 27.

7 DĚJEPIS. NEJNOVĚJŠÍ DĚJINY

KUKLÍK Jan, KOCIAN Jiří: Dějepis 9. Nejnovější dějiny. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2006

Učebnice je schválena MŠMT roku 2006 pro vzdělávací obor dějepis s dobou platnosti na dva roky. Jako součást ucelené řady učebnic.

Na rozdíl od předešlých učebnic na straně čtyři za obsahem jsou uvedeny pod nadpisy *Klíčové kompetence, k jejichž osvojení učebnice Dějepis pro 9. ročník ZŠ směřuje a Očekávané výstupy z práce s učebnicí. Dějepis pro 9. ročník ZŠ* tyto témata a dále rozpracována. Nikde se v těchto výstupech nevyskytuje vztah ke křesťanství.

Grafická úprava se od předešlých učebnic liší. V učebnici se nachází více textu na úkor obrázků, takže přibližně polovina sloupců začíná horním okrajem a obrázek se rozprostírá přibližně na šestině stránky. V předchozích učebnicích byly obrázky přibližně na třetině stránky. K doplnění informace je obrázek ku textu, (vyjádření v milimetrech), 105:390 a 100:145 ve čtvrtém dílu a předešlých dílech učebnice. Z toho vyplývá, že tento díl pro většinou patnáctileté studenty klade větší důraz na text, počet stránek je 144, což je také nejvíce z řady učebnic. Pro srovnání první díl má 139, druhý 136 a třetí 128 stránek.

Také zde se vyskytují odstavce s názvem O lidech a době jako v předešlém dílu. Učebnice využívá ve velké míře dobového fotografického materiálu, téměř nepracuje s mapou, pouze ve dvou případech. Studenti mají k dispozici atlasy, což se v učebnici nejspíš odráží.

7.1 Tabulka 4

Legenda k tabulce č IV: **díl uč.** – konkrétní díl učebnice dějepisu
ilustrace – obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici
text – nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly
celkem – celkový počet např. obrázků...
poz. – pozitivně hodnoceno

neutr. – neutrálně hodnoceno

neg. – negativně hodnoceno

celk. kř. – celkem s křesťanskou tematikou

CK – celkem s křesťanskou tematikou ilustrací

CC – celkem ilustrací

otázky – otázky a úkoly

délka sl. – délka sloupce v mm

IV. – Dějepis 9. Pravek a starověk. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia

% – procentuální počet

Tabulka č. IV.

díl uč.	IV.		%	
ilustrace	obrázek	celkem	47	100%
		poz.	1	2,1%
		neutr.	1	2,1%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	2	4,3%
	fotografie	celkem	157	100%
		poz.	2	1,3%
		neutr.	2	1,3%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	4	2,5%
	mapy	celkem	9	100%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	0	0,0%
		neg.	0	0,0%
celk. kř.		0	0,0%	
	CK	6	2,8%	
	CC	213	100%	
text	nadpis	celkem	323	100%
		poz.	1	0,3%
		neutr.	3	0,9%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	4	1,2%
	sloupec [mm]	délka sl.	42545	100%
		poz.	125	0,3%
		neutr.	645	1,5%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	770	1,8%
	otázky	celkem	223	100%
		poz.	0	0,0%
neutr.		2	0,9%	
neg.		0	0,0%	
celk. kř.		2	0,9%	

V tomto dílu učebnice převažuje křesťanská ilustrace nad křesťanským textem o celé jedno procento, což je vzhledem k poměru velmi mnoho, jedná se totiž téměř o jednu třetinu.

7.2 Komentář k tabulce č. 4

Z výše uvedeného v kapitole 7 je patrné, že podíl textu a obrázků je ve výsledné tabulce v jiném poměru než u předešlých dílů. Tato učebnice vzhledem k blízké minulosti, která je zmapována a v přesahu do současnosti a nejspíše i vyššího nároku na studenty, zachází do podrobností. Učebnice začíná poválečným uspořádáním světa po I. světové válce a končí Sametovou revolucí, vstupem České republiky do NATO a EU.

7.2.1 Nepovinné učivo

V kapitole Mezi dvěma válkami v kulturní oblasti je mimo jiné zmiňován katolický proud v literatuře, jsou uvedeni i autoři a zmíněny dva katolické časopisy. Příspěvek je mimo hlavní text o spisovatelích, je připojen k odstavci, kde jsou uváděny německy i česky píšící židovští autoři, mimo France Kafky¹⁶¹, o kterém se píše v jiném odstavci vedle Karla Čapka. Tento 60mm dlouhý sloupek je na žlutém podkladě, jako doplňkové učivo, které není součástí povinného učiva. Hodnocení textu je pozitivní.

7.2.2 První polovina učebnice

Svět po druhé světové válce začíná na straně 80, tedy vzhledem k celkovému počtu stránek je období mezi válkami a II. světové válce věnováno více jak padesát procent (56%) textu.

¹⁶¹ Srov. KUKLÍK Jan, KOCIAN Jiří: Dějepis 9. Nejnovější dějiny. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2006, 39.

Křesťanství v této učební látce nehraje téměř žádnou roli. Slovo křesťanství se například vyskytuje v souvislosti s názvy politických stran, což do hodnoceného textu nebylo zahrnuto.

7.2.3 Perzekuce

Ve druhé polovině učebnice již nedochází k ideologickému zacházení s termíny víra, křesťanství, tak jak jsou popsány v předešlých dílech učebnice. Jak napovídá název tohoto odstavce jsou v učebním textu zmiňovány perzekuce církve komunistickým režimem v naší zemi. Postoj církve i jednotlivých kněží i morální postoj věřících je hodnocen pozitivně. V celkovém hodnocení jsou tyto texty převážně hodnoceny neutrálně, jedná-li se o zobrazení historické skutečnosti, popřípadě pozitivně, vyznívá-li text nadto ještě více pozitivně vůči křesťanství či církvi.

7.2.4 Vstup ČR do EU

Údaj, který v učebnici chybí je výbuch Černobylu z roku 1986. Úloha papeže Jana Pavla II. při pádu totalitních komunistických režimů v učebnici není vůbec zaznamenána. Svatořečení Anežky v Římě roku 1989 jako dějinná událost, která přispěla do pozitivního vývoje dějin naší vlasti s účastí mnoha věřících, je v učebnici úplně opomenuta. Chybí zmínka o výrazném katolickém disidentovi, mluvčím Charty 77, který byl vězněn a stal se i mluvčím OF, současném biskupu Václavu Malém. Významná akce, která z historického hlediska přispěla k pádu komunismu, byla mimo jiné cyrilometodějská pouť konaná v roce 1985¹⁶² i o této události není v učebnici zmínka. Jistě by se našla i další témata..., ale pro úplnost v učebnici je uveden jak Pražský arcibiskup kardinál Tomášek, tak i Josef Beran jako odpůrci komunistické moci.

Otázka spolupráce některých kněží s STB v učebnici vůbec není otevřena, ale otázka STB není v učebnici vůbec nastolena ani obecně. Odklon vědomostí v posledním dílu v učebnici je od vědy a technického pokroku a zdá se, že i informací o křesťanství by

¹⁶² Srov. Vývodová Monika: Národní pouť na Velehradě 2009, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/narodni-pout-na-velehrade.html>, (27.10.2009).

v posledním dílu mohlo být více, ale na druhou stranu je přínosem, že i když informací je méně, jsou ucelené a vyznívají pozitivně. Velký důraz je kladen na kulturu - hudbu, literaturu a divadlo, je uváděno až příliš mnoho jmen. Tyto jména se vyskytují i v jiných studijních předmětech jako jsou hudební výchova a literatura.

Čtvrtý díl učebnice je napsán tak, že jasně vysvětluje příčiny a následky, je možné vyčíst, co je pro dějinný vývoj příznivé a co nežádoucí, odsouzeníhodné z historického i morálního hlediska. Závěrečný díl učebnice, jeho ladění, vyznívá vzhledem ke zkoumanému jevu pozitivně, i když teprve výpočty ukážou poměr a kvantum zpracované látky. Učebnice končí vstupem naší země do Evropské unie roku 2004.

8 VYHODNOCENÍ ANALÝZY

Cílem analýzy bylo zhodnotit učebnice dějepisu z křesťanského pohledu. Jelikož hodnocení všech učebnic proběhlo dílčím hodnocením každého dílu učebnice zvlášť, tato kapitola se bude zabývat shrnutím všech poznatků vyhodnocených v tabulkách a vyhodnocením celkového závěru. Nejprve však ještě bude zhodnocena obsahová náplň učebnice vzhledem ke křesťanství.

8.1 Posouzení obsahové náplně učebnice vzhledem ke křesťanství

Žáci si z této učebnice dějepisu neodnesou ucelený pohled na to, co je křesťanství, co je jeho podstatou, ale získají jakési povědomí. Tak jak šly dějiny se dovědí o skutcích bezpráví konaných ve jménu víry, vyznání, nepřijmou-li zpátečnický pohled na víru a křesťanství jako něco tmářského, budou schopni v posledním dílu učebnice katolickou církev vnímat pozitivně, neboť stála na straně odporu vůči komunismu.

Konkrétní výstupy jsou uvedeny v komentářích v jednotlivých kapitolách (4.2, 5.2, 6.2 a 7.2), které se vztahují ke čtyřem dílům učebnice, jsou chronologicky zpracovány, řeší počátek dějin, vztah ke křesťanství, počátky křesťanství, historickou postavu Ježíše, zpracování území Judey na počátku letopočtu, křesťanství v Čechách, postavení svatého Václava... Dalo by se pokračovat dále, ale bylo by to opakování probraných témat v komentáři. Objem křesťanské tematiky procentuálně velmi navyšuje díl druhý, který se zabývá husitstvím, reformací, rekatolizací, což se sice vztahuje ke křesťanství, ale neobohacuje a neprohlubuje poznatky o křesťanství tak, jako chybějící statě vztahující se ke křesťanství v učebnici jako celku. První díl obsahuje pozitivního a neutrálního hodnocení ve 2,5%. třetí ve 2,1% a čtvrtý již jen v 1,8%, díl druhý v 19% převážně popisem reformačních bojů u nás i v Evropě. Toto období není popisováno otevřeně proti katolické církvi, ale je laděno tak, že je zřejmé, že boj je veden proti katolické straně a pisatel píše text z tohoto pohledu viz kapitoly 5.2.19 – 5.2.25.

Nutno podotknout, že hodnoty¹⁶³, ani obecně, ke kterým má učivo historie směřovat, bylo o nich pojednáno v úvodních kapitolách, např. v kapitole 1, si studenti jako výstup z hodin dějepisu do kategorie křesťanství nezařadí, protože kontext křesťanství a hodnotový systém ze zkoumaného textu nevyplývá. V poslední části posuzované učebnice s ohledem na vymezení se křesťanství, jeho vyznavačů vůči komunismu a bezpráví, by jistý směr tohoto naznačoval. Ale zcela zřejmé hodnoty vycházející z křesťanství, které se staly nosnou osou naší civilizace v jejích počátcích i v současnosti, nejsou patrné. Ani otázky směřují na studenty toto propojení nehledají.

8.2 Souhrn čtyř tabulek

Legenda k tabulce č. V.:

díl uč.	– konkrétní díl učebnice dějepisu
ilustrace	– obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici
text	– nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly
celkem	– celkový počet např. obrázků...
poz.	– pozitivně hodnoceno
neutr.	– neutrálně hodnoceno
neg.	– negativně hodnoceno
celk. kř.	– celkem s křesťanskou tematikou
CK	– celkem s křesťanskou tematikou ilustrací
CC	– celkem ilustrací
otázky	– otázky a úkoly
délka sl.	– délka sloupce v mm
I.- IV.	– Dějepis 6 - 9
∑ celk.	– součet aktuálních hodnot všech čtyř dílů učebnice
%	– procentuální počet

¹⁶³ Srov. VÚP PRAHA: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, 42, (910.2.2010), cit.: „utváření pozitivního hodnotového systému opřeného o historickou zkušenost“

Tabulka č. V.

díl uč.		I.	%	II.	%	III.	%	IV.	%	Σ celk.	%	
ilustrace	obrázek	celkem	169	100%	201	100%	171	100%	47	100%	588	100%
		poz.	3	1,8%	18	9,0%	0	0,0%	1	2,1%	22	3,7%
		neutr.	0	0,0%	18	9,0%	2	1,2%	1	2,1%	21	3,6%
		neg.	1	0,6%	4	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	0,9%
		celk. kř.	4	2,4%	40	19,9%	2	1,2%	2	4,3%	48	8,2%
	fotografie	celkem	184	100%	65	100%	37	100%	157	100%	443	100%
		poz.	0	0,0%	18	27,7%	0	0,0%	2	1,3%	20	4,5%
		neutr.	2	1,1%	6	9,2%	1	2,7%	2	1,3%	11	2,5%
		neg.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
		celk. kř.	2	1,1%	24	36,9%	1	2,7%	4	2,5%	31	7,0%
	mapy	celkem	38	100%	23	100%	13	100%	9	100%	83	100%
		poz.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
		neutr.	0	0,0%	2	8,7%	0	0,0%	0	0,0%	2	2,4%
		neg.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
		celk. kř.	0	0,0%	2	8,7%	0	0,0%	0	0,0%	2	2,4%
		CK	6	1,5%	66	22,8%	3	1,4%	6	2,8%	81	7,3%
	CC	391	100%	289	100%	221	100%	213	100%	1114	100%	
text	nadpis	celkem	294	100%	326	100%	271	100%	323	100%	1214	100%
		poz.	5	1,7%	1	0,3%	0	0,0%	1	0,3%	7	0,6%
		neutr.	1	0,3%	33	10,1%	1	0,4%	3	0,9%	38	3,1%
		neg.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
		celk. kř.	6	2,0%	34	10,4%	1	0,4%	4	1,2%	45	3,7%
	sloupec [mm]	délka sl.	19980	100%	27850	100%	26820	100%	42545	100%	117195	100%
		poz.	300	1,5%	690	2,5%	20	0,1%	125	0,3%	1135	1,0%
		neutr.	190	1,0%	4582	16,5%	540	2,0%	645	1,5%	5957	5,1%
		neg.	101	0,5%	100	0,4%	10	0,0%	0	0,0%	211	0,2%
		celk. kř.	591	3,0%	5372	19,3%	570	2,1%	770	1,8%	7303	6,2%
	otázky	celkem	336	100%	245	100%	151	100%	223	100%	955	100%
		poz.	1	0,3%	4	1,6%	0	0,0%	0	0,0%	5	0,5%
		neutr.	7	2,1%	25	10,2%	1	0,7%	2	0,9%	35	3,7%
		neg.	1	0,3%	1	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	2	0,2%
		celk. kř.	9	2,7%	30	12,2%	1	0,7%	2	0,9%	42	4,4%

V celkové tabulce je možné porovnávat jak se od sebe liší jednotlivé díly. Je patrné, že nejvíc křesťanské tematiky má díl druhý pro sedmý ročník s 19,3% textu a 22,8% ilustrací, z toho je nejvíce fotografií a to 36,9%, neboť v tomto dílu je probírán středověk. Na tento trend také poukazuje kapitola 5.2 v této práci. U čtvrtého dílu nedochází k negativnímu hodnocení, což je pozitivní zjištění.

8.3 Souhrnný komentář

Z hodnocení je patrné, že křesťanské tematiky je v učebnici velmi málo a dokonce se vyskytuje i negativní hodnocení a to především dvě procenta ve druhém dílu učebnice u obrázků a celkově skoro jedno procento. Nejvíce negativního textu (sloupec) je v prvním dílu s půl procenty a 0,4 % v dílu druhém. Textu s negativním hodnocení mohlo být více, ale k textu bylo přistupováno shovívavě, tak jak je popsáno v metodě kapitole 3 a komentářích. Většinou byl text hodnocen neutrálně, i když působil do značné míry záporně, ale vycházel z jistého názoru a postojů, které mají u nás tradici nebo nějaký „racionální“ základ, převažovala-li informovanost o křesťanství nad negativním podání. Obdobně docházelo i k pozitivnímu hodnocení, kdy pozitivum převýšilo neutralitu či negativa. Většinou se toto promítlo do komentáře, který tyto případy konkrétně řešil a vymezoval se vůči nim (kapitoly 4.2, 5.2, 6.2, 7.2).

Celkově převyšuje neutrální hodnocení nad pozitivním. Konkrétní údaje je možné vyhledat v tabulce, s tím že nejlépe o křesťanství hovoří druhý díl učebnice s 2,5% (sloupec), ale zvážíme-li, kolik je v tomto dílu učebnice textu o křesťanství, je tato hodnota nízká, protože nejlépe v poměru k celkovému textu o křesťanství vypovídá překvapivě první díl, i když o křesťanství píše jen ve 3%, pozitivně 1,5% což je vlastně polovina všech zmínek o křesťanství v tomto dílu.

8.4 Závěrečná výsledná tabulka

Legenda k tabulce č. VI:

- díl uč.** – konkrétní díl učebnice dějepisu
- ilustrace** – obrázek, mapa nebo fotografie v učebnici
- text** – nadpis, sloupec nebo otázky a úkoly
- celkem** – celkový počet např. obrázků...
- poz.** – pozitivně hodnoceno
- neutr.** – neutrálně hodnoceno
- neg.** – negativně hodnoceno
- celk. kř.** – celkem s křesťanskou tematikou
- CK** – celkem s křesťanskou tematikou ilustrací
- CC** – celkem ilustrací
- otázky** – otázky a úkoly

délka sl. – délka sloupce v mm

Σ **celk.** – součet aktuálních hodnot všech čtyř dílů učebnice

% – procentuální počet

Tabulka č. VI

			Σ celk.	%
ilustrace	obrázek	celkem	588	100,0%
		poz.	22	3,7%
		neutr.	21	3,6%
		neg.	5	0,9%
		celk. kř.	48	8,2%
	fotografie	celkem	443	100,0%
		poz.	20	4,5%
		neutr.	11	2,5%
		neg.	0	0,0%
	mapy	celkem	83	100,0%
		poz.	0	0,0%
		neutr.	2	2,4%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	2	2,4%
	CK	81	7,3%	
	CC	1114	100,0%	
text	nadpis	celkem	1214	100,0%
		poz.	7	0,6%
		neutr.	38	3,1%
		neg.	0	0,0%
		celk. kř.	45	3,7%
	sloupec [mm]	délka sl.	117195	100,0%
		poz.	1135	1,0%
		neutr.	5957	5,1%
		neg.	211	0,2%
		celk. kř.	7303	6,2%
	otázky	celkem	955	100,0%
poz.		5	0,5%	
neutr.		35	3,7%	
neg.		2	0,2%	
celk. kř.		42	4,4%	

Pro přehlednost je celkové vyhodnocení všech čtyř dílů uvedeno v samostatné tabulce č.VI. Z této tabulky vyplývají celkové závěry celé analýzy učebnice. Bylo by zajímavé tyto závěry srovnat s jinými učebnicemi a pak vyhodnotit, jak si která stojí ohledně zkoumaného fenoménu. Toto je zpráva o jedné učebnici a podle vyhodnocených závěrů a kulturnímu odkazu křesťanství i jeho nosné síle a významu do budoucnosti, je závěr velmi skličující, protože učebnice dějepisu neodráží úplná fakta, neuvádí studenty do problému, ale pouze mapuje vybrané události bez hlubšího kontextu nebo rozvoje

osobnosti studenta, ke kterému má výuka dějepisu směřovat. Jen v pár případech v učebnici je zároveň i morální hodnocení situace, jak je uvedeno v příslušné kapitole v poznámkách k tabulce.

8.5 Závěrečný komentář

Proč byla tato analýza vypracována je zřejmé, zjistit jak se postkomunistická současnost staví ke křesťanské historii, ke křesťanství v učebnici dějepisu. V úvodu této práce byly uvedeny argumenty, proč je dobré se touto analýzou zabývat.

Tato učebnice dějepisu v mnohém promarnila svou šanci. Velmi záleží na osobnostech učitelů, ale vzhledem k tomu, že ve školství stále působí pedagogové, kteří mohli učit za totality, jejich loajalita s režimem byla tehdy nutná..., a zda školení ohledně pohledu na historii proběhla. Na druhé straně jsou školy, kde pedagogové na žáky působí v pozitivním smyslu, jsou pořádány besedy s pamětníky apod. Jde o priority, jaké si školství vytyčí, ale ani ty, jak je patrné na této učebnici, neplní. Viz klíčové kompetence uvedené v posledním dílu učebnice, s poukazem na to jak je v praxi naplňován právě hodnotový výstup s pomocí této učebnice a bylo by nutné zjistit, jakým způsobem je naplňován RVP ZV a také zvážit hlas odborníků viz kritika ASUD a odkaz na zmíněné Doporučení RE probrané v kapitole 1, což nespadá přímo do této analýzy, i když s ní přímo souvisí.

Ideální učebnice dějepisu není učebnice náboženství, ale smysl dějin spočívá v tom jak Benedikt XVI. 3.1. 2010 před Angelu na náměstí sv. Petra vyjádřil: „... toto je pravý důvod naděje lidstva: dějiny mají smysl, protože jsou „obývány“ Moudrostí Boží. Nicméně, božský plán se nenaplnuje automaticky, protože je plánem lásky a láska rodí svobodu a žádá svobodu. Království Boží zajisté přijde, ba dokonce je již v dějinách přítomné a díky příchodu Krista již přemohlo negativní sílu zla. Každý muž a žena však má odpovědnost přijímat jej den po dni do svého vlastního života.“¹⁶⁴ Vycházíme-li z tohoto pohledu i učebnice dějepisu je jen mozaikou na naší cestě. A tyto učebnice nejsou ke křesťanství úplně hluché a mají přínos v tom, že jisté informace přinášejí, je možné navázat na střípky, které uvádějí či mohou nastolit zájem o křesťanství.

¹⁶⁴ Benedikt XVI.: Před Angelus, nám. sv. Petra. Dějiny jsou „obývány“ Boží Moudrostí <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=12248>, (18.1.2010).

Textu v učebnici, který se přímo vztahuje ke křesťanství je 6.2% z toho dvě desetiny připadají na negativní hodnocení a jedno procento textu je hodnoceno pozitivně. Ilustrací s křesťanskou tematikou je 7,3%, což je o něco málo více než hodnoceného textu.

Z analýzy vyplývá, že tento procentuální počet velice zvyšuje učební látka vztahující se ke středověku.

Bylo by vhodné se na závěr vrátit k Doporučení Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě 21. století, Doporučení Rec (2001) 15 o výuce dějepisu v Evropě 21. století přijaté Výborem ministrů dne 31. října 2001 na 771. zasedání zástupců ministrů. Dopodrobna je v něm rozebráno jak při výuce dějepisu postupovat a na co se zaměřit, aby byla výuka dějepisu efektivní. Kladen je velký důraz na nepřekrucování dějin a cíle, ke kterým výuka dějepisu směřuje a na způsob výuky, na metody, aby výuka byla interaktivní a efektivní. Je kladen i důraz na proškolení pedagogů v rámci výuky dějepisu 20. století v jihovýchodním bloku, a na vypracování nových učebnic.¹⁶⁵

¹⁶⁵ RADA EVROPY MINISTRŮ: Doporučení Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě v 21. století, <http://www.msmt.cz/vzdelavani/doporuceni-rady-evropy-o-vyuce-dejepisu-v-evrope-21-stoleti>, (29.1.2010).

ZÁVĚR

K hodnocení učebnic dějepisu byla použita precizní metoda, která zkoumala text a ilustrace pomocí tří kategorií negativní, pozitivní a neutrální. Zpracovala a zhodnotila veškerý text i ilustrace, což bylo promítnuto do tabulek. Nejprve byly skrze analýzu vypracovány čtyři podrobné tabulky, které nejsou v této práci uvedeny. Byla v nich zanesena každá strana v učebnici a vyhodnocena, jedná se tedy o velmi obsažné tabulky s počtem řádků odpovídajícím počtu stran v dílech jednotlivých učebnic, což je přibližně šest set řádků. Každá ze čtyř tabulek byla vyhodnocena, bylo rozhodnuto, že pro názornou demonstraci bude vypočítán procentuální počet všech zkoumaných hodnot. Tyto závěry byly pak zpracovány do této práce a jsou uvedeny v příslušných tabulkách, které se vztahují k jednotlivým dílům učebnice. Celkové hodnocení, výsledná tabulka a závěry jsou uvedeny v samostatné kapitole s poukazem na komentáře.

Výsledek analýzy, který byl proveden tímto způsobem není možné zatím porovnat s jinými učebnicemi, ale přesto závěry této analýzy přinášejí podrobné informace o obsahu křesťanství v této učebnici a o jeho poměru k celku.

Komentáře k tabulkám konkrétně řeší či hodnotí více do hloubky text i ilustrace, jsou významným přínosem pro analýzu. Nepřináší však stručný a výstižný závěr jako čísla uvedená v tabulce. K hodnocení textu bylo použito odborných knih a byla snaha také vypíchnout, co v učebnici nebylo uvedeno. Tak jak byl kladen požadavek na tuto analýzu. Srovnávací metoda byla provedena jak s obdobnými učebnicemi dějepisu, tak s knihami renomovaných historiků.

Z komentářů k tabulkám vyplývá, že je velmi alarmující a nedostatečný objem učiva uvedený k počátku českých dějin. Zavádějící se jeví text k počátkům dějin. Linie, která poukazuje na tmářský postoj víry je pro učebnici nepřípustná, prolíná se třemi díly učebnice. Pozitivní se jeví, že není dále rozdmýcháván rozbroj mezi katolíky a ostatními církvemi, ale na druhou stranu je zřejmé, že není zastáván postoj katolické strany, spíše naopak. V posledním dílu učebnice se ve spojení s křesťanstvím o katolické církvi píše vesměs příznivě, ale velmi stručně. Celkově je textu s křesťanskou tematikou velmi málo a chybí zpracování historie ke vzniku křesťanství a Bible, osoby Ježíše, apoštolů, církevních otců, svatých, klášterů i území Palestiny (co je Tóra, postava Mojžíše, desatero...).

Moderněji zpracované učebnice dějepisu toto neopomíjejí. Nepoměrně vzhledem k základům křesťanství je objem křesťanského textu v učebnici zvýšen zpracovanou tematikou husitství, reformace a rekatolizace ve druhém dílu, třetí a čtvrtý díl se křesťanstvím výrazně nezabývá.

Závěr ke kterému práce směřovala a to analyzovat učebnici z křesťanského pohledu bylo dosaženo, vyhodnoceno a zpracováno do výsledné i dílčích tabulek. Tato analýza přináší informaci, s jakým objemem učiva a s jakým nábojem se křesťanství ke studentovi dostává v konkrétní učebnici. Není to ani deset procent, jedná se o 6% učiva. Možná by bylo zajímavé na začátku šetření udělat odhad, kolik učiva s křesťanskou tematikou v učebnici očekáváme a nebo kolik by bylo akceptovatelné. Přínosné je, že k negativnímu hodnocení docházelo ve výjimečných případech. Pozitivní hodnocení celkového textu bylo ve dvou procentech. Toto číslo vypadá velmi malé a skutečně i malé je a v poznámkách k tabulce se s tímto hodnocením většinou nesetkáme, protože v nich je upozorňováno na problémové partie či opomenutí. V učebnici chybí zpracovaná vazba na hodnotový výstup z historie, tak jak je deklarován v RVP ZV.

Práce stanovila dva výstupy, první je obsažen v komentáři k hodnocení, který konkrétně mapuje text, poukazuje na nedostatky, a předně se jedná o procentuální počet křesťanského obsahu, což je vlastně statistika vztažená na objem učiva. Z těchto poznatků je možné vycházet a dále spolupracovat s autory učebnic či poskytnout na trh kvalitní učebnice s výraznější křesťanskou tematikou. Bude-li o ně zájem, je jen na rozhodnutí příslušných vyučujících dějepisu, ale kvalitní učebnice by neměla zapadnout. Na našem trhu jsou také k dispozici i další učebnice dějepisu a po jejich porovnání je možné vyvodit další závěry.

SEZNAM LITERATURY

Pramenná literatura:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1996;

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995;

Sekundární literatura:

BENEDIKT XVI: Dějiny jsou „obývány“ Boží Moudrostí

<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=12248>, (18.1.2010).

- EU je původně projektem křesťanské inspirace,

<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=11924>, (18.10.2009).

ASOCIACE UČITELŮ DÉJEPISU ČR: Vyjádření ASUD k návrhu 1. verze RVP dějepisu pro gymnázia, <http://mujweb.cz/www/asud/rvpgym.htm>, (7.6.2009).

- Vyjádření ASUD k návrhu 1. verze RVP dějepisu pro gymnázia,

<http://www.asud.cz/rvpgym.htm>, (30.1.2010).

AUGUSTA Pavel, HONZÁK František: Dějiny Starověkého Řecka a Říma, Praha: Práce, 1994.

BENEŠ Zdeněk, PETRÁŇ Josef: České dějiny I., Praha: Práce, 2002.

BĚLINA Pavel, KUČERA P. Jan, HAVEL Petr, FIDLER Jiří, PILÁT Vladimír, LÁNÍK Jaroslav: Dějiny evropské civilizace II., Praha, Litomyšl: Paseka, 1997.

BOŇEK Jan: Rada Evropy a moderní výuka dějepisu,

<http://www.rvp.cz/clanek/226/269>, (7.6.2009).

BUREŠ Zdeněk, PETRÁŇ Josef: České dějiny. Učebnice pro střední školy, Praha: SPJ-Práce, 2002.

DRAŽANOVÁ Adéla: Islám vyznává už skoro čtvrtina lidstva,

http://zpravy.idnes.cz/islam-vyznava-uz-skoro-ctvrtina-svetove-populace-fs2-/zahranicni.asp?c=A091008_142818_zahranicni_ad, (9.10.2009).

ČECHURA Jaroslav, DUDÁK Vladislav: Dějepis 7. Středověk a raný novověk. Pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2001.

ČORNEJ Petr, ČORNEJOVÁ Ivana, CHARVÁT Petr, CHARVÁTOVÁ Kateřina,

KEPARTOVÁ Jana, KOSTLÁN Antonín: Dějiny evropské civilizace I., Praha a Litomyšl:

- Paseka, 1997.
- HISTORICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD: Hlavička Milan
<http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/hlavacka-milan.ep/>, (14.12.2009).
- HLAVAČKA Milan: Dějepis 8. Novověk. Pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1999.
- HUĐCOVÁ Dagmar: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV, <http://www.rvp.cz/clanek/226/37>, (7.6.2009).
- KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve I., Olomouc: Vydavatelství University Palackého v Olomouci, 1993.
- Dějiny katolické církve II., Olomouc: Vydavatelství University Palackého, 1993
 - Dějiny katolické církve III., Olomouc... Vydavatelství University Palackého v Olomouci, 1993.
 - Přehled českých církevních dějin I., Praha: České katolické nakladatelství, 1991.
- KUBÍN Petr: Kdo vlastně byl svatý Václav, kvůli kterému Česko navštívil papež?,
http://zpravy.idnes.cz/prijizdi-kvuli-nemu-papez-kdo-vlastne-byl-svaty-vaclav-pgu-/kavarna.asp?c=A090925_161559_kavarna_bos, (30.9.2009).
- KUDLÁČ K.K. Antonín: Školství má dva velké problémy- učitele a žáky,
<http://www.dejiny.nln.cz/archiv/2004/32004-48.html>, (23.9.2009).
- KUKLÍK Jan, KOCIAN Jiří: Dějepis 9. Nejnovější dějiny. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2006.
- MS: Geografie obyvatelstva. Studie zákonitosti prostorového rozšíření,
<http://www.kuratka.cz/download/School/1238355073.obyvateľstvo.ppt>, (7.6.2009).
- PEKAŘ Josef: Dějiny československé, Praha: Akropolis, 1991.
- O smyslu českých dějin: Praha, Rozmluvy, 1990.
 - Postavy a problémy českých dějin, Praha: Vyšehrad, 1990.
 - Z duchovních dějin českých, Praha: Melantrich, 1941.
- PLACÁK Petr: Proč má středověké 28. září stále smysl,
http://zpravy.idnes.cz/proc-ma-stredoveke-28-zari-stale-smysl-dw4-/kavarna.asp?c=A080926_161823_kavarna_bos, (30.10.2009)
- RADA EVROPY MINISTRŮ: Doporučení Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě v 21. století,
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/doporuceni-rady-evropy-o-vyuce-dejepisu-v-evrope-21-stoleti>, (29.1.2010)
- RADA Ivan, VANÍČEK Vratislav, ČORNEJ Petr, ČORNEJOVÁ Ivana: Dějiny zemí

- Koruny české I., Praha: Paseka, 1992.
- RULF Jan, VÁLKOVÁ Veronika: Dějepis 6. Pravěk a starověk. Pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2000.
- SEMOTONOVÁ Eva: Atlas českých dějin. 1. díl- do r. 1618, Praha: Kartografie, 1998, 14,20.
- SCHAUBER Vera, SCHINDLER Hanns Michael: Rok se svatými, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.
- STEHLÍK Michal: Svatý Václav stojící, bdící,
http://zpravy.idnes.cz/svaty-vaclav-stojici-bdici-d0l-kavarna.asp?c=A080130_173730_kavarna_bos, (30.9.2009).
- UČEBNICE Fraus.cz: Dějepis pro základní školy a víceletá gymnázia,
<http://ucebnice.fraus.cz/dejepis/>, (13.10.09).
- UČEBNICE Fraus.cz: Dějepis 2. stupeň ZŠ,
<http://ucebnice.fraus.cz/rozsireni/dejepis-2-stupen-zs/>, (13.10.09).
- ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY: Kocian Jiří,
<http://www.usd.cas.cz/cs/pracovnici/jiri-kocian>, (23.9.2009).
- UHLÍŘ Zdeněk: Kodex vyšehradský,
<http://www.veda.cz/article.do?articleId=13000>, (17.9.2009).
- VÝP PRAHA: Pojetí dějepisu v britském kurikulu,
<http://www.rvp.cz/clanek/701/373>, (7.6.2009).
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání,
http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, (21.9.09).
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením,
<http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv-lmp.pdf>, 37, (7.6.2009).
- VÝVODOVÁ Monika: Národní pout' na Velehradě 2009,
<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/narodni-pout-na-velehrade.html>, (27.10.2009).
- WIKIPEDIE: Jaroslav Čechura, http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_%C4%8Cechura, (23.9.2009).
- Petrohrad, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Petrohrad#N.C3.A1zev>, (21.11.2009).

ANOTACE V ANGLICKÉM JAYZCE

CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE

Catholic Theological Faculty

Department of Pastoral Theology and Law Sciences

Author: Ing. Bc. Vlasta Holečková

Title: Content analysis of history book

Diploma thesis

Thesis advisor: Dr. Vojtěch Eliáš

PRAGUE 2009

Annotation:

The thesis deals with analysis of texts and pictures regarding the theme: Christianity and Church in a history textbook.

In doing so, the fundamental terms are defined, namely, what is a picture with Christian theme and alike a paragraph. The substance of the textbook is collated with relevant literature from history.

Keywords:

christianity

picture

church

paragraph

history

positive

text analysis

negative

substance of textbooks

neutral

curriculum